National Library
Gen. Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
SEP 17 1980
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Lk. 8

Nr. 66 (2701) XXIX aastakäik

Neljapäeval, 4. septembril 1980 — Thursday, September 4, 1980

Üksiknumbri hind 45 senti

Poola tööliste suurvõit

Valitsus ja partei andsid töölistele järele kõigis tähtsamates küsimustes

VARSSAVI — Poola valitsus ja kommunistlik partei olid sunnitud möödunud nädalavahetusel lõpuks Gdanski laevaehituste tööliste nõudmistele järele andma ning garanteerisid neile tööliste poolt valitud juhtkonnaga suurte volitustega ametiühingud, streigiõiguse ja muid soodustusi. Tööliste poolt esitatud 21-st punktist jäid osa läbi arutamata ja vastu võtmata, kuid streigil juhtide analüüsi kohaselt andsid partei ja valitsus järgi kõige tähtsamates küsimustes ning streigijuhid on veendunud, et tööliste üksmeelse hoiaku tulemusena on võimalus ka edaspidi tööliskonnal ennast maksma panna ja kaitsta kommunistliku partei diktatuuri vastu.

Gdanski ja teiste Põhja-Poola linnade streikivad töölised, kellede arvu arvestati 600.000-le, siirdusid pärast valitsuse ja partei järelandmisi möödunud esmaspäeval tööle, kuid samal ajal kerkis Poola juhtkonnas silmapiirile uus streigiprobleem. Streikima hakkasid Sileesia söekaevurid, kes nõuavad endile samasuguseid järelandmisi ja õigusi nagu seda garanteeriti Gdanski ja teiste linnade töölistele.

Mõningate andmete kohaselt saavutasid söekaevurid siiski möödunud nädalavahetusel ametivõimudega kokkuleppe streigi lõpetamiseks.

Streigi juhtide läbirääkimised valitsuse ja partei esindajatega, kelle juhiks oli peaministri asetäitja Miecyslaw Jagielski, olid pingutavad ja aeganõudvad. Valitsuse esindajad üritasid streikijaid ja streigi juhtkonda üksteisest eraldada ja eraldi läbirääkimisi alustada, kuid tööliste rinne streigi juhi Lech Walesa juhtimisel oli tähtsates ja põhilistes küsimustes järelandmatu

ning ei taandunud isegi siis kui partei ja valitsuse juhid hirmutasid töölisi venelaste interventsiooniga.

Streikijad saavutasid kahtlemata partei ja valitsuse üle tohutusuure võidu, mis on ennekuulmatu kommunistlikus maailmas ning millel on kindlasti vastukaja ka teistes kommunistlikkudes riikides, kus töölised ei saavutanud oma streigiga mitte ainult vabade ametiühingute rajamise ja streigiõigust

vaid nad saavad tulevikus kaasa rääkida ka palkade, hindade, sotsiaalhüvituste ja muude küsimuste käsitamisel ja määramisel ning neil on nüüd võimalus oma ettepanekuid teha ka tööstuste juhtkonna määramisel, kes seni on ametisse seatud ainult kommunistliku partei liini kaudu.

Kõigele lisaks vabastati streikijate survel ka terve rida dissidente ja varem arreteeritud streigi juhte. Poola tööliste uueks kangelaseks on nüüd streigi juht 37-aastane elektrik Lech Walesa, kes erakordse osavusega juhtis läbirääkimisi valitsuse esindajatega.

Lääneriikide poliitilised vaatlejad arvavad, et kokkuleppe sõlmimisega streigi juhtide ja valitsuse vahel ei ole poola tööliste probleemid veel kaugeltki lahendatud ja käärimine tööliste hulgas jatkub. N. Liidu ametlik teadeteagentuur Tass on võtnud streigi suhtes erakordselt tõrjuva hoiaku,

mainides, et seda juhitakse välismaalt ning et tööliste ridadesse on tunginud sotsialismi vastased ekstremistid.

Samale seisukohale asus Poola kommunistliku partei peahäälekandja „Tribuna Ludu". Mõned vaatlejad arvavad, et partei hakkab nüüd eriti intensiivselt taga kiusama poola intellektuaalseid dissidente, keda peetakse partei ringkondades streigi õhutajateks. „Pravda" kommentaator Petrov, keda peetakse Kremli hääletoruks ajakirjanduse veergudel, peab vajalikuks oma kommentaarides mainida, et streigi juhtide nõudmised ei teeni poola töölisklassi majanduslikke ega sotsiaalseid huvisid.

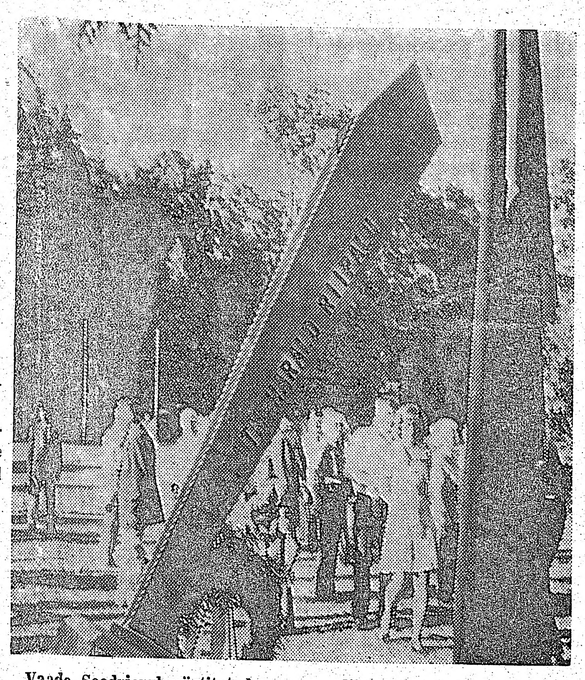

Vaade Seedriorul püstitatud monumendile, kus tagaküljel on kol. ltn. Harald Riipalu nimi. Foto: L.M.

Iraani parlamendi tingimused pantvangide vabastamiseks

TEHERAN — Iraani parlamendi väliskomisjon esitas omapoolse kindla ettepaneku Ühendriikide pantvangide vabastamiseks ligemale aastapäevad kestnud vangipõlvest. Iraani parlamentääride ettepanekute kohaselt toimub vabastamine pärast seda kui Ühendriigid võtavad omaks oma mõjuvõimsa osa mängimise minevikus Iraanis ning annavad välja shahhile kuuluvad varandused. Parlamendile esitatud 17 leheküljelisest dokumendist oli suurem osa pühendatud Ühendriikide kritiseerimisele.

Surmaotsused Eestis

Eestis on hukatud 43-aastane Harald Koska, kelle surmamõistmine järgnes kahele röövmõrvale, mis ta toime pani 1978.

Topeltmõrva tõttu mõisteti veel surma 36-aastane Arvi Hämäläinen, kes samuti hukati. Mõrvad toimusid ühenduses joominguga.

Etnilised grupid pettunud

Ühine telegramm Ühendriikide välisministrile Poola sündmuste puhul

WASHINGTON — Ameerika Ida-Euroopa Etniline Konverents, mille koosseisu kuuluvad Ida-Euroopa etniliste organisatsioonide esindajad Washingtonis, saatis 21. augustil telegrammi Ühendriikide välisminister Edmund Muskile, milles avaldati pettumust Ühendriikide tagasihoidlikku reageerimse üle Poola praeguste sündmuste puhul.

Telegrammis kriipsutatakse eriti alla, et Poola tööliste streik on tihedalt seotud inimõiguste printsiipide rakendamisega ja kuna Ühendriikide valitsus on alati rõhutanud oma võitlusvalmidust inimõiguste eest, siis peaks ta ka praegusel korral poola tööliste õiguste kaitseks välja astuma.

Ühtlasi juhiti tähelepanu asjaolule, et poola tööliste nõudmised on kooskõlas Helsingi kokkulepetega, mis tulevad lähemal ajal Madriidi konverentsil uuesti vaatluse alla.

Telegrammi ärakirjad saadeti ka Esindajatekoja ja Senati välisasjade komisjonide esimeestele C. Zablocki'le ja senaator F. Church'ile, samuti Kongressi Euroopa julgeoleku- ja koostöökomisjoni esimehele D. Fascell'ile.

Washingtoni ajalehed Washington Star ja Washington Post avaldasid Ida-Euroopa Etnilise konverentsi telegrammi sisu ja omistasid sellele suurt tähelepanu.

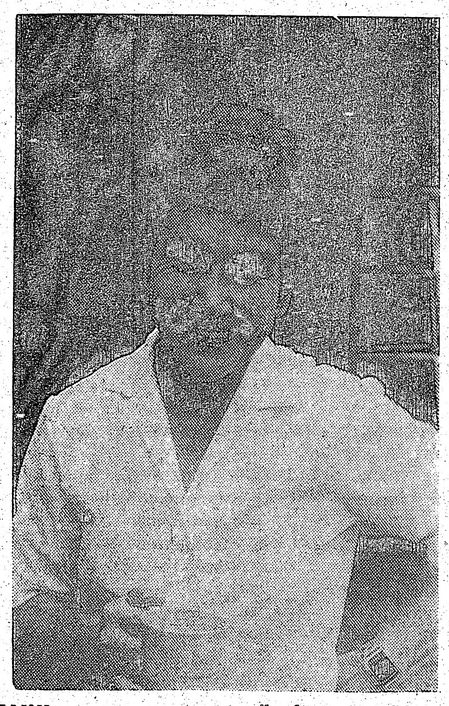

Asta Willmann vaatleb „Vaba Eestlase" veergudel Brasiiliat

Meie tänases ajalehenumbris alustame Asta Willmanni reisikirja avaldamisega, mis viib meid Brasiiliasse, Amazonase ja teiste eksootiliste paikade juurde. Asta Willmann sooritas oma reisi Brasiilias-se möödunud aastal PEN-klubide maailmakongressi ajal, mis puhul võimaldus tal selle maaga ja rahvaga tutvumine. Asta Willmann on mõistnud lahtiste silmadega näha „maailma ja inimesi" ning neile muheda hiidlase kommentaaridega iseloomustavat lisada reisikirjas „Seal kus Amazonas voolab" ehk „Lennult jaanuari linna, kus jõge ei ole, ja maale, millel emne oli nimi, kui ta ise oli".

Õigeusu preester N. Liidus sunnitööle

MOSKVA — N. Liidu kohus mõistis viieks aastaks sunnitööle õigeusu preestri Gleb Jakunini, keda süüdistati nõukogude vastase propaganda levitamises. Tass andis protsessi kohta erakorraliselt pika ja üksikasjalise ülevaate, kinnitades, et kohtuliku uurimise põhjal on Jakuninil olnud sidemeid ja kontakte välisriikide agentidega, kelledelt ta on saanud nõukogude vastast materjali. Tass mainis, et kohtuistung oli avalik, kuid välisriikide ajakirjanikele oli protsessi kuulamine ja jälgimine keelatud.

Kohtu alla on antud ka 47-aastane naissoost dissident Tatjana Velikanova, kelle vastu on esitatud samalaadsed süüdistused nagu Jakunini vastu.

wintario

Neljapäeval, 28. augustl peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 236819. 25.000 dollarit võitsid piletid nr. 974371, nr. 400122, nr. 662593 ja nr. 822407. $1.000 võitsid piletid numbritega 89780, 100 numbrid 8837 ja $10 numbrid 925. Tasuta piletiraamatu võitsid numbrid 22.

Kanada kaitseb Madriidis enesemääramise õigust

Välisminister Mark MacGuigani selgitav kiri läti poliitikategelasele

Kanada välisminister Mark MacGuigan kinnitab, et Kanada delegatsioon võtab Madriidis peatselt toimuval Helsingi kokkulepete ülevaatekonverentsil arutusele ka need küsimused, mis käsitavad kõigile rahvastele enesemääramise õiguse andmist. Välisminister tegi oma seisukohad teatavaks läti poliitikategelasele Peter Vasarinsile saadetud kirjas, mille avaldas oma esileheküljel originaalsel kujul 30. augustil Torontos ilmuv lätikeelne ajaleht „Latvija Amerika".

Välisminister Mark MacGuigani kirjkujutab endast vastust läti organisatsioonides tegelevale vabadusvõitlejale Peter Vasarinsile, kes on valgustanud oma kirjas Kanada välisministrile Balti riikide ja rahvaste saatust ja juhtinud nähtavasti tähelepanu Helsingi kokkulepetele ning peatselt lähenevale Madriidi konverentsile. Välisminister oma kirjas tänab P. Vasarinsi talle saadetud informatsiooni eest mida ta tähelepanelikult on lugenud.

Ta nõustub P. Vasarinsiga, et olukord Balti riikides pole muutunud sellest ajast kui nõukogude jõud need riigid vallutasid.

Minister ütleb, et olukorrad on teinud Kanadale vajalikuks nõukogude domineerimisele Balti riikides de facto tunnustuse andmiseks kuid Kanada keeldub de jure tunnustuse andmisest.

Minister mainis, et kui Helsingi kokkulepete tekst tehti Kanada parlamendis 1975. aastal teatavaks, siis kinnitas tolleaegne välisministed Allan MacEachen, et Helsingi kokkulepetes ei leidu ühtegi sõna, mis annaks tunnustuse N. Liidu domineerimisele Ida-Euroopas või pärastsõjaaegsetele de facto piiridele kaasaarvatud Eesti, Läti ja Leedu.

Helsingi Final Act'i põhjal on võimalik isegi piire vastavalt rahvusvahelistele seadustele rahulikul teel ja kokkulepetega muuta.

Final Act'is on isegi ettenähtud võrdsed õigused ja enesemääramise õiguse andmine kõigile rahvastele vastavalt Liitunud Rahvaste Organisatsiooni printsiipidele. Kõigil rahvastel on õigus vabalt ise otsustada oma sise- ja välispoliitilise staatuse üle, kinnitatakse kokkulepetes.

Välisminister MacGuigan mainib, et need printsiibid on väga olulised Balti riikidele tänapäeva olukorras. Minister kinnitab, et Kanada delegatsiooni peamiseks ülesanndeks on nõuda, et kõik asjaosalised täidaksid Helsingi kokkulepetes ettenähtud printsiipe ja tingimusi. Oma eesmärkide saavutamiseks juhib Kanada delegatsioon Helsingi kokkulepete eeskirjade rakendamise läbivaatamisel tähelepanu eelmainitud printsiipidele. Millises vormis seda tehakse ja kuidas, oleneb Kanada üldisest poliitikast Madriidi konverentsi suhtumisel, mis on praegu väljatöötamisel.

Deng ennustab kolmandat maailmasõda

PEKING — Hiina peaministri asetäitja Deng Xiaoping kinnitab, et kolmas maailmasõda on vältimatu ja järgmine kümme aastat sisaldab kogu maailmale suuri ohtusid. Kolmas maailmasõda lükkub ainult siis edasi kui tugevad Ühendriigid oma liitlastega astuvad otsustavalt vastu N. Liidu vallutusaktsioonidele. Deng avaldas oma pessimistlikke mõtteid Ühendriikide ajalehele „Washington Postile" antud intervjuus, milles ta mainis, et kolmas maailmasõda võib puhkeda igas maailmanurgas kuid ohtlikumad kohad on Kesk-Ida ja Indo-Hiina.

15. sept. alustab oma tegevust
uus moodsa võimlemise klubi
RITMIKA
Tunnid lastele, teismelistele, naistele
Täpsema informatsiooni saamiseks helistada:
ANNELY RIGA 224-1674 või SIINA KASEKAMP 222-5751
RITMIKA

300 päeva süütult vangis

Iraan ei kavatse niipea vabastada vangistatud ameeriklasi

TEHERAN — Möödunud neljapäeval möödus 300 päeva ajast, mil Iraani terroristid vangistasid Teheranis Ühendriikide saatkonnaametnikud, kelledest 52 on kuni seni ajani jäänud terroristide küüsi. Poliitilised vaatlejad Teheranis mainivad, et ameeriklaste vabastamiseks puuduvad praegu igasugused väljavaated, kuna Iraani võimud ei ole astunud samme vangide peatseks koju saatmiseks.

Iraani möödukad ringkonnad pooldavad ameeriklaste vabaks laskmist, kuid põikpäised muhamedi vaimulikud ning vange valvavad noored terroristid taotlevad vangide kohtu alla andmist, et sellega sümboolselt süüpinki asetada Ühendriikide praegust ja eelmisi valitsusi.

Mõõdukad poliitikud toonitavad, et Iraan kaotab rahvusvelises ühiskonnas oma ebalegaalse käitumise tõttu igasuguse poolehoiu ja Ühendriikide sanktsioonid ei jäta Iraani majanduselule oma halvavat mõju avaldamata,

kuid see nähtavasti ei liiguta terroristliku poliitika pooldajaid.

Iraani parlament pidi vangide küsimust hakkama arutama 4. augustil, kuid samal ajal vangistas Ühendriikide politsei Washingtonis terve rea iraani demonstrante, mille tulemusena parlament vangide küsimuse arutamisest loobus. Arvatakse, et kui Ühendriikide president Carter Iraani valitsuse ees ameeriklaste senise käitumise pärast vabandab ja Ühendriikides külmutatud Iraani valitsusele kuuluvad 8 miljardi dollarile ulatuvad summad vabastab, siis vabastatakse vastutasuks pantvaigid.

Kuid Ühendriikide president ei saa eriti praeguse valimiskampaania ajal nii madalale laskuda,, et ta allub iraani terroristide alandavatele nõudmistele.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675.

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $35.—, poolaastas $19.50 ja veerandaastas $10.50, kiripostiga aastas $55.—, poolaastas $30.50 ja veerandaastas $16.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—. Kiripostiga USA-s: aastas $61.—, poolaastas $32.50 ja veerandaastas $17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $72.—, poolaastas $36.— ja veerandaastas $19.—.

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 45 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Ühendriigid relvastuvad

Ühendriikide mõlemate poliitiliste parteide presidendikandidaadid praktiliselt ei suuda venelased ta vastaskandidaat Ronald Reagan on hakanud oma valimiskampaaniat arendades panema suurt rõhku Ühendriikide riigikaitse tugevdamisele ja sõjalise valmiduse tõhustamisele. Mõlemate meeste lubadused on niivõrd kaugeleulatuvad, et tavalisele ameeriklasele ei ole enam selge, mida on võimalik praktiliselt teostada, mida tahetakse läbi viia ja mis on ainult tühine valimispropaganda.

Praeguse presidendina on Carteri käes suured trumbid oma seisukohtade ja kavatsuste esile toomiseks ja oma riigikaitselise programmi propageerimiseks. Nii esines kaitseminister Harold Brown hiljuti ootamatult ülevaatega, milles ta avaldas, et Ühendriikide ekspertidel on viimase kolme aasta jooksul õnnestunud konstrueerida lennukit, mis on võimeline nähtamatult ja avastamatult vaenlase radarijaamade võrkudest läbi lendama ja oma pommilaadungid vastase tagalas ettenähtud eesmärkidele tühjendama. Uue lennukitiiübi põhjalik väljatöötamine ja produktsiooni andmine tuleb siiski kõne alla alles eelolevas märtsis ning kui produtseerimine jaatavalt otsustakse, siis tuleb uus relv käiku rakendamisele alles käesoleva aastakümne lõpul.

Vabariiklaste partei ringkondadest kritiseeritakse irooniliselt kaitseministri väljendusi ja sarjatakse Ühendriikide valitsust, et ta tuli praegusel momendil avalikkuse ette nii suure sõjalise saladusega. Leidub isegi kommentaatoreid ja poliitikuid, kes väidavad, et Browni jutt oli ainult Carteri valimispropaganda, et aidata täita neid lünkasid, mis on tekkinud tema valitsemise perioodil Ühendriikide relvastamise alal.

Kuid nii või teisiti — relvastamine on Ühendriikides tõsiselt päevakorral, kuna Washington on kaotanud viimaste aastate kestel palju oma sõjalisest tugevusest ning ülekaal relvastuse alal on kaldunud N. Liidu kasuks. Seda kriipsutas oma kõnes alla ka kaitseminister Brown, kes väitis, et N. Liidu potensiaal rakettide produtseerimise alal on viidud nüüd sellisele kõrgele tasemele, et venelased on võimelised üllatusrünnakuga hävitama kõik Ühendriikide maa-alustes baasides asuvad 1054 kaugraketti. N. Liidu relvatööstus on varustanud nimelt kõik oma 300 hiigelsuurt SS-18 tüüpi kontinentidevahelist raketti kaheksa kuni kümne tuumalaenguga ning iga laeng on niivõrd täpne ja võimas, et see on võimeline hävitama ühe Ühendriikide kaugraketi oma maa-aluses baasis.

Teoreetiliselt on see võimalik, kuid praktiliselt ei suuda venelased siiski elimineerida kõiki Ühendriikide rakette, mis on mõeldud venelaste kallaletungi puhul tasumisrünnaku teostamiseks. Pentagoni eksperdid väidavad, et isegi sel juhul kui N. Liidul õnnestub hävitada kõiki maapinnal asuvaid ameerika raketibaase, on Ühendriikidel küllaldaselt tuumalaenguid lennukipommides ja veealuste laevade rakettides, et anda N. Liidule purustavat vastulööki. President Carter ei lepi siiski nende julgustavate teooriatega ja sõnadega vaid kavatseb rakendada liikuva nõndanimetatud rakettide süsteemi, mis teoreetiliselt elab üle N. Liidu üllatusrünnaku ja mida on võimalik kasutada vastulöögiks. Selle süsteemi rakendamiseks peaksid aga Ühendriikide maksumaksjad välja panema 35 miljardit dollarit.

Ühendriikide luureandmed on juba ammu kinnitanud, et venelaste jõupingutused oma relvastuse suurendamiseks on kolossaalsed ning et Ühendriigid ja nende liitlased jäävad iga aastaga N. Liiduga võrreldes nõrgemateks. Kui näiteks 1972. aastal ameeriklased kulutasid relvastusele 78 miljardi dollarit ja venelased 84 miljardi dollarit, siis 1979. aastal olid need arvud juba vastavalt 115 ja 165 miljardi dollarit. Teiste sõnadega, 1972. aastal moodustasid Ühendriikide väljaminekud relvastamisele 92 protsenti venelaste kulutustest kuid 1979. aastal olid need ainult 70 protsenti. Sealjuures on huvitav märkida, et summade piiramine relvastamise alal on toimunud nii vabariiklaste kui ka demokraatliku parteisse kuuluvate presidentide ajal.

Seni ajani ei ole kumbki presidendikandaatidest puudutanud küsimusi, mida peaksid ameeriklased tegema N. Liidu relvatööstuse kapatsiteedi piiramiseks. See ei ole mingiks saladuseks, et N. Liidu kiiretempoline relvastamine on toimunud Ühendriikide ja teiste läänеriikide tõhusal toetusel. Nii näiteks ehitavad läänemaailma laevatehased venelastele kaubalaevu, mille tulemusena vene laevatööstused võivad 90 protsendi ulatuses kogu oma kapatsiteedi kasutada sõjalaevade ehitamiseks. Suur osa N. Liidu kaubavahetusest läänеriikidega tõstab vene sõjalist potensiaali ning relvastuse võidujooksu piiramiseks oleks hädavajalik esmajoones revideerimisele võtta vaba maailma majanduslik suhtlemine N. Liiduga.

Kuid presidendivalimiskampaania on alles algfaasis. Piikide murdmiseks on veel enne novembris toimuvaid valimisi palju aega ja võibolla kerkivad ka need küsimused pikapeale esiplaanile.

K.A.

Helmut Schmidt loobus reisist Ida-Saksamaale

BERLIIN — Lääne-Saksamaa kantsler Helmut Schmidt, kes on intensiivsemaid detente poliitika viljelejaid ja vee peal hoidjaid Euroopas, loobus oma külaskäigust Ida-Saksamaale, kus ta pidi kohtama partei peasekretäri Erich Honeckeriga. Külaskäigust loobumise põhjustasid Poola sündmused, kuna Bonnis arvatakse, et Schmidti külaskäik praegusel momendil ei ole sobiv ega kohane. Honecker avaldas siiski lootust, et külaskäik toimub mõnel hilisemal tähtpäeval kui meeleolud Poolas rahunevad.

Rootsi Eestlaste Esindus korraldas ESTO-80 ajal külalistele suurema vastuvõtu, millest võttis osa ka diplomaatilisi esindajaid. Vasakult Kanada saadiku esindaja Kay Pedersen, Austraalia konsul Leo Jerkavits, Eestlaste Kesknõukogu Kanadas abiesimees Ottawas Walter Pent ja Austraalia Eesti Seltside Liidu abiesimees Tiiu Kroll-Simmul. Foto: Rein Simmul

„Elame väga keerulises ajajärgus"

Dr. I. Tammelo vaatles maailmarahu tänapäeva vaatevinklist

Möödunud kolmapäeva õhtul toimus Metsaülikooli (MÜ) ja Tartu Instituudi ühisel korraldusel sügishooaja neljas loeng. Prof. dr. Ilmar Tammelo vaatles maailmarahu probleeme tänapäeva arusaamal. Üle 50 inimese, nende hulgas märgatavalt MÜ noori, elasid kaasa õiglusfilosoofilisele maailmakaemusele.

Õhtu avas Tartu Instituudi poolt dr. V. Soots, tutvustades külalislektorit, kes on praegu Austrias Salzburgi ülikoolis õigus- ja riigifilosoofia professor. Ta on varem olnud õppejõuks Austraalia ülikoolis ja on valitud Soome Akadeemia liikmeks. I. Tammelo on kirjutanud 13 teaduslikku raamatut ja üle saja artikli.

Selle kõrval on ta olnud väga aktiivne ühiskondlikul alal, eriti Austraalia eestlaskonnas.

Ta oli äsja lektoriks MÜ-s, läheb siit edasi loenguid pidama Hollandisse ja Brasiiliasse.

Dr. I. Tammelo ütles sissejuhatuseks, et maailmarahu teemal on ta korduvalt kõnelenud, kuna sellega ta puudutab probleeme, mis meile kõigile on ühised ja teevad meid rahutuks. Ta arvas, et temal kui selle ala töötajal on kohustus sellest rääkida.

Kõneleja tegi alul tagasivaate ajalukku ja suunas sealt pilgu tulevikku, kuhu see meid kõik viib ja mis meil on loota. Üheks filosoofia probleemiks ongi lootuse probleem.

Minevikus pole kunagi inimkonnas rahu olnud.

Inimene on olend, keda miski tõukab pidevalt konfliktidesse.

Maailma ajalugu on sõdade ajalugu; sõda on rahu saamise vahendiks.

Mis on inmkonna viinud sõdadele on inimese rahutu hing. Inimene tunneb igavust kui kõik läheb hästi. Sõda on uudiseks ja tegevuseks. Põhilise rahu hoiak on psühholoogiline alus sõdade põhjustajana. Sõja konkreetne konflikt on aga majanduslik. Inimkonnal pole kunagi olnud aegu, mil kõigile oleks küllust ja tungitakse seda hankima teiste aladelt.

See jätkub ka tänapäeval. Maakeral on vaid mõned külluslikud maad. Marksism kuulutab kõigile samasust. Nii on majanduslike faktorite tähtsus sõdade põhjustajaks, kuid see avaldub ka muudel aladel.

Järgmiseks on ideoloogiline faktor selle laiemas mõttes, ideede kogumik, mis viib inimese sellekohasele käitumisele. Laiemas mõttes kuulub siia ka religioon.

Religioones esineb rahu motiiv, aga mitmesugusel kujul, ka surnuaiarahuna.

Selline rahuidee on seotud muhamediusuga, ehkki see on ratsionaalsem kui näiteks juudiusk. Islam levis maade vallutamisega. Sellevastu budda usk pole kunagi vägivalda kasutanud oma laiendamiseks, vaid on ideaalne rahureligioon.

Ristiusk on täielik rahureligioon. Samaaegselt teame, et ristiusk pole Kristuse mäejutluse usk, vaid sinna kuulub ka juudiusk ja kättemaksuhimuline Jehoova, kes pole rahu jumal. On nõutud vahetegemist Looja-Jumala ja südametunnistuse Jumala vahel. Maailm loodi Jumala ja Kuradi abil.

Mäejutluse ristiusku meil ei ole. Kristus oli tõeline rahuvürst. Dr. Tammelo ütles, et ta vaatleb religiooni kui teatud ajaloolist nähet. Ristiusu nimel on tehtud hirmsamaid tegusid õudseimate tapmistega.

Kui usk muutub fanaatiliseks, siis see on rahutuste põhjustajaiks, nagu praegugi teataval ulatusel Iirimaal.

Uskudel on olnud õudne järglane poliitiliste ideoloogiatena: marksism, leninism ja läänemaade ideoloogiad. Kas võiks olla ida ja lääne ideoloogiate vahel kompromissivõimalusi? Lenin nimetas neid kompromissiotsijaid „kahjutuiks lollideks". Kuid aeg sööb lääne, aga ka ida ideoloogiate alused. Ka kommunism kõduneb ja laguneb, nagu näiteks Hiinas. Kompromissi lootus tulevikus oleks jälle samane „kahjutute lollide" lootus. See kompromiss saab teostuda ainult kannatuste kaudu, kuhu kuuluksid ka sõjad.

Tänapäeval on majanduslikke, usulisi ja ideoloogilisi põhjusi, aga ka midagi muud, mis ongi koletuslikum.

Oleme mingisuguses olukorras, mis meid surub ja tõmbab, see on kurjuse tõmme maailmas.

Mis oleksid uute sõdade alusteks? Siin võib olla võimupoliitika, mille põhjuseks on inimese võimetus ja nõrkus panna mõistust maksma. Ka suurimad diktaatorid on ühiskonna mõjude all. Keegi ei suuda olla mõistuse agent, kes töötaks edukalt. Kokkuleppeist ei suudeta kunagi kinni pidada.

On olemas biloloogiline alus, inimese vaimne mõju. Konfliktis on sõja ja rahu biloloogiliseks aluseks inimese tarbed ning kui minimaalsed on saavutatud, siis järgneb tung rohkemate tarvete järele. Kui püüda anda kogu maailma rahvastele see tase, nagu see on siinseil vaesemail, siis annaks see neile riikidele tehnilise taseme, mis tooks kaasa enegriapuuduse ja saastamise ning põhjustaks maailma hukkumise.

Praegu on kõigist tähtsam demograafiline probleem — inimeste arv maakeral ei vasta enam maailma loodusvarudele.

See tekitab kõikjal rahutusi, annab hoogu poliitilistele vooludele, mis viivad konfliktini, mil on hävitavad mõjud.

Ka inimestena oleme looduse liikmed, alludes seadusile kus üheks vajaduseks on biosfääri ennast säilitada, kus üks liik hakkab hävitama teist enese säilitamiseks. Kui see probleem on lahendamata ja meid ähvardab, ei jõua me mingi tulemuseni ainult rääkimisega. Katoliku kiriku vaade demograafiale on vastutustundetu, see on sõja kolde alles hoidmine.

Praegu oleme maailmas lootusetus olukorras. Terrori tasakaal hoiab praegu ära suursõja, hoides tagasi neid, kes suudavad kainelt mõelda. Õigluseta rahu saab olla vaid ajutine, kuid kuidas saame õiglust rakendada?

Kas saaks õigluse kaudu rahu, kuna ei ole ühtki kõigile sarnast arusaamist õiglusest.

Õiglusfilosoofide töö ei ole asjatu. Dr. I. Tammelo ütles, et ka tema on sel alal teinud omapoolset tööd. Inimkond ei jõua edasi ilma kohutavate kannatusteta. Praegu on probleemiks kannatuste minimaliseerimise põhimõte.

Lõpuks ta kiitis Toronto eestlaskonda ja Metsaülikooli, millest ta sai hea mulje ja ka neist eesti noortest, kes seal oma teadmisi eesti kultuurialadel täiendasid. Ta ütles, et tal on oma töös kokkupuuteid vähemalt viieteistkümne keelega ja arvas, et eesti keelt oleks väärt õppida ka siis, kui see oleks surnud keel. Keele ilu seisneb just tema raskuses. Eesti keel kuulub gruppi, mil on väärtuslikke omadusi, on tuletusliidetest äärmiselt rikas ja keel võib olla loov ka sõnade pinnal.

Eesti keel võiks eeskujuks olla maailma keelte kujundamisele.

Ka on eesti mütoloogias ainult rahumotiivid, ja Kalevipoeg kasutas oma mõõka ainult vaenlaste vastu, kes tema maale tungisid. Samased jooned on Kalavalas, ka seal ei olnud sõja- vaid olid sõnasangarid ja esiplaanil oli töö.

Tänapäeva inimkond vajab meeleheitlikult enesesäilitamise vajadust.

(Järg lk. 3)

Kommentaarid

Tallinnas välja antavale kommunistlikule propagandalehele „Kodumaa", mida saadetakse massiliselt väliseestlastele, valmistab ikka veel suurt südamevalu Stokholmis korraldatud ESTO-80, kus 25.000 eestlast võtsid vastu vabadusapelli ning nõudsid okupeeritud Eestis vabaduste kehtestamist ning eesti rahvale enesemääramise õiguse andmist. Stokholmis toimunud Ülemaailmseid eestlaste pidustusi on katsutud siit ja sealt näksata, naeruvääristada ja kritiseerida, kusjuures on mindud isegi kriminaalsete madallöökideni ESTO-80 juhtide vastu.

„Kodumaa" meeste meelehärmaks on need Tallinnast lavastatud kallaletungid osutunud kõik kiirelt haihutuvateks ning nüüd on hakatud rakendama teisi abinõusid ESTO-80 ja selle organiseerijate mustamiseks. Selle uue tehnikaga võime tutvuneda „Kodumaas" nr. 33, kus rubriigi all „Kirjad Rootsist" pühendatakse üle poole leheküIje kahele kirjale, milledest üks peakirja all „ESTO" Festivalist käsitab Ülemaailmseid Eesti Päevi, kuna teine „Nemad jahtisid seiklusi" on pühendatud Soomes 1978. aastal ärahüpanud kahele eesti muusikamehele Tõnu Sepale ja Raivo Parindile. ESTO-80 sarjamiseks kirjutatud kiri kannab allkirja „Vaenatud Eestlane", kuna teise kirja autorina on märgitud Andres Kasepuu, tõenäoliselt on siin siiski tegemist ühe ja sama autoriga.

„Vaenatud Eestlase" eesmärgiks on ESTO pidustused maani maha lüüa ja seda teeb ta kõigi ESTO ürituste naeruvääristamisega ning kodumaal toimuvate kultuuripidustuste ülistamisega. Ta ütleb, et kõik ESTO kultuuriüritused — kui neid sellistena üldse olevat võimalik nimetada — olevat nõrgal tasemel. Ainult need, kes on viibinud Tallinnas laulupidudel ja rahvakunstipidustusel, teavad, kuidas tegelikult hiidkoorid laulavad ja tantsitakse rahvatantse ning kui kõrge on kunstiline tase, kirjutab Rootsi kirja autor lisades, et ESTO puhul olevat kultuurilised üritused mõjunud tembutamisena, mis tegelikult olevat olnudki selle ettevõtmise poliitiliste provokatsioonide ja pideva joomise kõrvalnähteks.

„Vaenatud" mees peab vajalikuks anda ka kabjahoobe ESTO peakomitee esimehele Richard Norvellile ja Heinrich Mark'ile. Ta ütleb, et tänapäeva Eestist ei olevat tohtinud kusagil iitsatada ning olevat esinenud isegi juhtumeid, et nende vastu, kes olevat püüdnud pakkuda Eestist pärinevat kunstiväärtuslikku programmi, kasutati vägivalda. Kogu ESTO olevat kulgenud kõigele lisaks pidevate intriigide ja kaklemiste tähe all ning paljudel eestlastel olevat kahju olnud rahast, mis kulutatud pika reisi jaoks.

Selle väliseestlastele labasest kallaletungist hõõguva artikli autor mainib lõpuks, et ta eelistab jääda anoniümseks, kuna selle kirja avaldamine võib kaasa tuua hulga uusi repressioone pagulastegelaste poolt.

Laimukirja sisu järele otsustades on siin tegemist Rootsis elava professionaalse punaste agendiga, kellele on tehtud ülesandeks väliseestlaste elu jälgida ja

(Järg lk. 3)

Järgnevas diskussioonis täiendas ta oma ettekannet. Rääkides usunditeleoleksime kõik metsikud inimesed. Uskudes on suuri väärtusi, kuid üks protsess peaks alaliselt käima, see on pidev usupuhastus, et usk ei tarduks. Kuid küsimusele, mida peaksime tegema tänapäeval, märkis ta, et praegu on olukorrad nii keerulised, et neile ei mõisteta lahendust leida. Ja strateegia ning taktika ei kuulu tema käsutusse. Et aga eestlastena püsiksime, siis tuleb kutsuda eesti noori eesti keele juurde, sest oleme valitum rahvas kui juudid, arvestades meie mütoloogilisi rikkusi. Keelel on teatud tähendus ka maailmarahu osas, kuid katsed esperanto keelega sellele eesmärgile jõuda pole andnud tulemusi.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

6. ja 7. sept. dr. T. Kuutan, tel. 751-6141.

13. ja 14. sept. dr. R. Vanaselja, tel. 921-7777.

Mida rohkem tüdruk poissi kirub ja tõrvab, seda paremaks teine teda peab jookseb ise talle sülle.

A. H. Tammsaare

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Tallinna informatsiooni anda. Ilmselt on see Eestist välja komandeeritud noorema generatsiooni esindaja, kuna tema eesti keel sisaldab sõnu, mis on viimasel ajal kasutusele võetud Eestis ja mida pagulaseestlaste ja Eestis elavate vanemate rahvuskaaslaste kirjaega kõnekeeles ei leidu. Tundub samuti, et kirja kirjutaja tunneb võrdlemisi põhjalikult eestlaste elu Stokholmis. Oleks päris huvitav teada, kes see mees on, keda Stokholmis eestlaskond nii armetult „vaenab", et ta suures vihahoos nimetab väliseestlaste kultuuriüritusi „tembutamiseks". Võibolla leiavad Stokholmi eestlased sellele küsimusele ka peatselt vastuse.

Lääne-Saksamaal toimuvad valimised uue parlamendi moodustamiseks 5. oktoobril, kuid juba nüüd on valimiskampaania võtnud väga teravad toonid. Siin ja seal tekib valimiskoosolekute ajal rahutusi ja demonstratsioone, kusjuures eriti aktiivsed on pahempoolsed elemendid, kes segavad ja häirivad opositsioonis oleva kristlik-demokraatliku partei rahvakoosolekuid mürgeldamistega, mis sageli on lõppenud ägedate kokkupõrgetega politseivõimudega.

Pahempoolsete aktiivsus on arusaadav ja mõistetav, kuna seekordsetel valimistel on väga palju mängus. Küsimus seisab 5. oktoobril selles, kas võimule tulevad taas sotsialistid eesotsas praeguse kantsleri Helmut Schmidtiga, kes on läänemaailma juhtide hulgas tuntud kõige suurema détente poliitika toetajana ja venelastega kompromisside otsijana või kristlik-demokraatiku partei kandidaat Franz Josef Strauss, kes nõuab N. Liidu ja kommunistlike riikide vastu rangemat poliitikat ja neile suurte laenude andmise piiramist või koguni lõpetamist.

Straussi tugev antikommunistlik hoiak ei häiri mitte ainult Bonnis võimul olevad sotsialiste vaid ka N. Liitu, Ida-Saksamaad ja teisi kommunistlikke riike, kes teavad, et uue mehe võimule tulek Bonnis toob kogu Euroopas kaasa hoopis uued ja karmimad poliitilised tuuled, mis ei puhu enam sõbralikult ja vastutulelikult üle Berliini häbivalli ja üle kommunistlikkude rezhiimide poolt ida ja lääne piiridele püstitatud miiniväljade ja okastraataedade. Seda arvestades on ka Straussi mustamiseks ja tema koosolekute segamiseks rakendatud suured jõud ja organiseeritud eriüksused, kes on valmis mitte ainult sõimusõnadeks vaid ka rusikakähmeluseks.

Pahempoolsed on tembeldanud Straussi „fašistiks" ja „Saksamaale ohtlikuks meheks" ning mustavad teda sageli kõige valimatute sõnadega. Kuna Straussi isa oli lihapoe pidaja, siis kujutatakse Straussi sageli „Vabaduse" nime kandva vorsti viiludeks lõikajana ja kuulipildujat kandva löögimehena, keda nimetatakse „tänapäeva Hitleriks".

Strauss ise on nimetanud käimasolevat valimispropagandat kõige „räpasemaks" valimiskampaaniaks, mis Saksamaal kunagi on toimunud. Kuid valimiskampaania on alles alanud ja 5. oktoobrini on veel üle kahe kuu aega. Selle aja jooksul võib Lääne-Saksamaal juhtuda punaste ja sotsialistide organiseerimisel veel mõndagi, et päästa Willy Brandti poolt alustatud ja Helmut Schmidti poolt jätkatud järelandlikku ja kompromissikülast idapoliitikat.

AMI

Suur töötegija kolmel tähtsal alal

Dr. A. Võõbus vestleb abiõpetajate ettevalmistamisest, oma ajalooraamatutest ja ida-uurimustest

Möödunud nädalal toimus Torontos Jakobi koguduse külalisena Usuteadusliku Instituudi kolmas kursus. „Vaba Eestlane" püüdis Toronto Ülikooli sööklasse mineva kursuse juhataja dr. Arthur Võõbuse teelt kinni ja kasutas lõunavaheaega lühemaks vestluseks. Pikas lauas oli instituudi pere, paarkümmend õpilast, mõned vabakuulajad ja külalised.

DR. A. VÕÕBUS

Dr. A. Võõbus ütleb sisemise soojusega, et instituudi töö on väga tihe olnud, aga seda tehakse innukusega. Kuigi käesolev kursus pidi olema viimane, on nüüd liikmeskonna poolt avaldatud soovi, et tuleval aastal saaks veel üks kursus korraldatud, kuna huvi õpilaskonnas on suur.

Selle kursusega, ehkki kavandatud viimasena, ei lõpe siiski õppetöö.

Dr. A. Võõbus ütleb, et loenguteperioodile järgnevad kodused õpingud, eksamitööd ja eritööd lektorite poolt antud teemadel.

Kursuse töö on üldulatuses pikem ja ulatuslikum, see on tõhus teaduslik töö, mille suhtes on tugevad nõuded. Viimase töö teema annab teaduskond, seda kontrollib iga ala õpetaja, misjärel kogu lektorite grupp vaatab need läbi ja hindab.

Õppetöö ei toimu klassisüsteemis, kuna kõigil pole samavõrdseit võimalusi enese õppimisele pühendamiseks. Töötatakse individuaalselt, nagu oli ka Tartu ülikoolis. Tööd on kõigil samad, aeg selle instituudi lõpetamiseks aga erinev. Peaasi on, et kõik omavad teadmised, kuna igaüks teab kui palju ta jaksab.

Küsides, millise kvalifikatsiooni selle instituudi lõpetamine annab, seletab dr. A. Võõbus, et kui kõik on oma tööd esitanud, siis kuulutab instituut selle lõpetajaks ja paneb kirikuvalitsusele ette ordineerimiseks.

Kirikuvalitsus nõuab neilt konsistooriumi ees katseid ja proovi-aastat, siis konsistoorium annab neile ordinatsiooni kui diakon-õpetajaile.

Ordinatsiooni saamiseks on proovi-aasta sunduslik.

Dr. A. Võõbus lisab siiski, et Instituut hoiab neile uksed lahti ja annab neile võimalused, kes tahavad täieõigusliku ordinatsiooni saada. Selline võimalus antakse ja ta avaldab lootust, et meil oleks neid olemas.

Kirjeldades diakon-õpetajaid, märkis ta, et selline amet on meie kiriku põhimäärustes ettenähtud ja mõned on sel alal eesti kirikus auväärset tööd teinud. Ta lisabki, et „tuleb rõõmu tunda selle diakon-õpetaja instituudi üle, mis annab meie kirikule uusi töötegijaid".

Viime jutu ka dr. A. Võõbuse teise hiiglasliku töö, eesti rahva 9-köitelise ingliskeelse ajalooraamatu arenemise juurde. Dr. A. Võõbus ütleb, et tal on sellega olnud väga suuri raskusi. Ta pidi nüüd suuremma laenu tegema ja asi hakkas liikuma. Neljas köide oli trükikojas valmis juba 1978. a. detsembris, kuid polnud raha selle välja ostmiseks (maksis $15.000), viies köide ilmus just neil päevil, ja kuues peaks ilmuma eeloleval oktoobrikuul.

Ta lisab, et kolm köidet on veel tulemas, neist loodab ta tuleval aastal 7 osa valmis saada. Ajalooraamatu väljaandmisele on eriti Vancouveri eesti ühiskond oma toetustega abiks olnud. Ka mujalt on üks kui teine organisatsioon oma käe sirutanud, aeg-ajalt ka Eesti Abi on appi tulnud.

Kui ta raamatu trükkimisega Belgias alustas, tegi ta seda seal põhjusel, et USA dollarid olid sellal Euroopas kallid ja sellega trükihind oli soodsam.

Nüüd on olukord vastupidine. Kuid ta ütleb, et tahab raamatud välimuselt samasuguseks jätta, et neil oleks soliidne kujundus.

Raamatu levitamine on läinud aeglaselt; aegamööda on ka huvi suurenenud. Meie inimesed on sellised, et isiklik kontakt on parim, ega saa tulemusi üleskutsetega. Aeg-ajalt on aga neid, kes seda teost hindavad, kuna nende lapsed ei valda küllaldaselt eesti keelt ja vajavad ingliskeelset raamatut oma päritolumaa ja selle ajaloo tundma õppimiseks.

Dr. A. Võõbus ütleb, et eriti nüüd, mil vaenlane võltsib meie ajalugu, on meil ometi olemas teos, mis seab eesti ajaloo õigesse valgusse.

Ta ütles, et ta mõistis selle vajadust juba kolmekümne aasta eest, kui hakkas seda teost kirjutama, nähes ette, et ajaloo võltsimisega kaotame oma rahva õige ajaloo.

Kuid dr. A. Võõbus on seotud veel kolmanda alaga: ida-uurimistega. Ta ütleb, et ka need jatkuvad ja ta on igal suvel külastanud oma uurimisala ja on avaldanud igal aastal mitmeid köiteid neist uurimustest.

Möödunud nädalal oli ta südamega Usuteadusliku Instituudi probleemide juures. Nagu ajalooraamatu kirjutamisele asumisel, tundis ta samasugust kohustust kaaseestlaste vaimulikuks teenimiseks.

Ta usub, et instituudi õpilasist tuleb töötegijaid kirikule, ta tunneb neid kes kolmest kursusest on osa võtnud ja teab millise püüdlikkusega nad töötavad, et olla kõlblikud usuliseks tööks.

Õppetöö algus Eesti algkoolis 15. septembril

Eesti algkooli õppetöö T.E.S. Täienduskoolis algab Eesti Majas, 958 Broadview Ave., esmaspäeval, 15. septembril s.a. kell 19.00. Esimene koolipäev ja avaaktus on ühine kõigile õpilastele. Edaspidi toimub õppetöö esmaspäeva ja teisipäeva õhtuti.

Eesti algkooli tegevus toimub koostöös Toronto linna haridusosakonnaga. Kooliealised on kõik Torontos ja ümbruskonnas elunevad lapsed, kes on vähemalt seitsme aastased. Vastu võetakse ka vanemaid õpilasi, kes veel senini ei ole käinud eesti algkoolis. Samuti on ka sel aastal kavas vastu võtta uusi ja jätkata tööd seniste eesti keelt mittevaldavate õpilastega.

Kooliaasta sujuva alguse huvides on vajalik, et esimesel koolipäeval oleksid kohal nii uued kui ka senised õpilased. Lühidast avaaktusest võivad lastevanemad soovikorral osa võtta. Aktusele järgneb uute õpilaste registreerimine ja esimesed koolitunnid teistes klassides.

Palume kõiki selle teadaande lugejaid omapoolselt kaasaaidata, et see levineks igasse perekonda, kus leidub kooliealisi noori, kuna senised kogemused näitavad, et meie lastevanemail on tahet, aega ja ka võimalusi oma lastele eestikeelse hariduse pakkumiseks.

Kohaliku omavalitsuse haridusosakonna ja provintsi ning föderaalvalitsuste toetuste abil püütakse õpilase eesti kooli saatmise kulud hoida nii madalal kui võimalik, kusjuures näiteks kõik õppevahendid ja õpikud on sel aastal kooli poolt ilma tasuta.

KOOLIKOMITEE

Eesti keskkoolis algab õppetöö

Eesti keskkooli õppetöö T.E.S. Täienduskoolis algab Eesti Majas, 958 Broadview Ave., reedel, 19. septembril s.a. kell 19.30.

Keskkooli võetakse vastu noori, kes on lõpetanud T.E.S. Täienduskooli kursuse või mõne teise täienduskooli kuus algklassi. Registreerimine ja vastuvõtmine toimub esimesel koolipäeval kohapeal.

Toronto Eesti Keskkool töötab reede õhtuti Eesti Majas täienduskoolile kohandatud keskkooli õppekavade alusel ja ulatuses, mida võimaldab kasutadaolev aeg. Kursuse pikkuseks on kolm aastat.

KOOLIKOMITEE

◉ Laulupedagoog Helene Lepper tähistas 3. juulil Stokholmis oma 80 aastast sünnipäeva.

◉ Peapiiskap F.W. Lustig on Ranguunis tuntud ka luuletajana inglise keeles. Ta on avaldanud seal ilmuvas ingliskeelses „The Guardian Magazine" luuletusi peagu igas numbris. Nii ilmus temalt mainumbris luuletus pealkirja all „Life is a flux", juuni numbris „Conundrums are many". Nende autorina on märgitud peapiiskopi budausu nimi, Ashin Ananda, kelleks on sünnipõlve nimega Friedrich Woldemar Lustig.

ILMAR HEINSOO INSURANCE

Eesti Majas

958 Broadview Avenue, ruum 202,

Toronto, Ontario M4K 2R6

Telefon 461-0764

H. KIRIK
Insurance Agency

KINDLUSTUSTED

23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kolimine

*

J. KRULL

*

Wilcox Lake Sauna

PEREKONNA SAUN

464 Sunset Beach Rd., P.O. Box 460
Oak Ridge, Ontario L0G 1P0

*

Tel. 883-5777

Moment Toronto Eesti Pensionäride Klubi väljasõidult Simcoe järve äärde. Värskes õhus maitseb toit hästi — vasakul koeraga hr. Terts, paremal esiplaanil klubi esinaine Frieda Terts.

Foto: J. Säägi

◉ 18. juulil täitus Rootsis elaval eesti skulptoril Ernst Jõesaarel 75. eluaastat. E. Jõesaar on oma loominguga leidnud koha nii kodumaal kui ka paguluses. Tema sümboolsed grupid, kuldsed reljeefid, hingestatud pead ja karakteersed büstid äratasid tähelepanu. Hilisemal poolel järgnesid maalid reisielamusist, inimese käekäigu pessimistlikust sümboolikast või lõpuks isikliku elu katsumusi ja leina. E. Jõesaare looming ei ole enam publikule kättesaadav: kunstnik on tõmmanud ringi kinni ja saatnud oma loomingu algsete allikate juurde — kodumaale; selletõttu tema tööd puudusid ka suurel rootsi eestlaste ülevaatenäitusel ESTO-80 ajal.

◉ Majandusteadlane Madis Üürike jr. on nimetatud suure ehitusfirma Byggmästarnas i Stockholm Gemensamma Byggnads AB (BGB) asjaajaja-direktoriks alates 1. jaan. 1981.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$35.—	$38.—
Poolaastas	$19.50	$21.—
Veerandaastas	$10.50	$11.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$56.—	$61.—
Poolaastas	$30.50	$32.50
Veerandaastas	$16.—	$17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $72.—, poolaastas $36.—, veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 45 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „____" _____ 19____. Tellimise katteks lisan $ _____ silajuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi _____

Aadress _____

ARMAST ABIKAASAT JA VENNANAIST

ELSA MARLEY'd

neiuna Sõlg
sündinud 31. mail 1894 Kärdlas
surnud 26. augustil 1980 Port Sydney's

mälestavad sügavas kurbuses

„Kui ma Sinu juures olen,
ei himusta ma ühtegi siin maa peal."
Laul 73:25

abikaasa KARL
MELITA ja OMAKSED

ARMAST

ELSA MARLEY'd

sündinud 31. mail 1894 Eestis
surnud 26. augustil 1980 Muskokas, Ontarios

leinavad

Sest kes tema hingamisse on pääsenud,
see hingab ka ise oma tegudest
otsegu Jumal oma tegudest.
Surm on neelatud võidusse!
Hebrea 4:10

BETA, EDMUND SARAOJA
ELLEN, ALEKSANDER SEPPUR
SIGRID, EDUARD KASK
HILJA SEPP

ARMAST SUGULAST

ELSA MARLEY'd

mälestavad kurbuses

FRANZ ja LYDIA
ROMAN ja LEIDA
JÜRI
JAANUS, REET ja KARIN
TOOMAS ja KATI

MEIE UNUSTAMATA ARMAST TÄDI

ELSA MARLEY'd

mälestavad

PEETER ja ASTA KAUPS perekonnaga

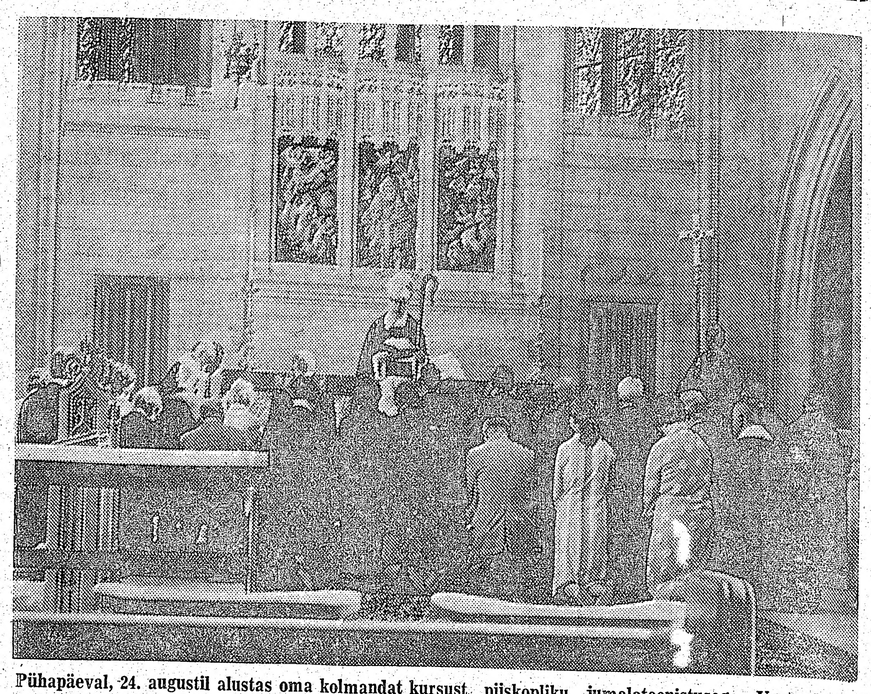

Pühapäeval, 24. augustil alustas oma kolmandat kursust piiskopliku jumalateenistusega Usuteaduslik Instituut, kasutades selleks kaunist Toronto Ülikooli Trinity College'i kirikut. Enne õppetegevuse alustamist käisid õpilased ja lektorid ühiselt armulaual. Pildil piiskop R. Raudsepp pihitalitust pidamas.
Foto: Vaba Eestlane

ARMAST KOGUDUSE LIIGET

ELSA MARLEY'd

sündinud 31. mail 1894 Eestis
surnud 26. augustil 1980 Muskokas, Ontarios

Kes võidab, sellele ma annan
istuda ühes minuga minu au-
järjel nõnda nagu minagi olen
võitnud ja istunud ühes oma
isaga tema aujärjele.
Ilm. 3:21

mälestab leinas

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

ARMAST ÕE- JA TÄDITÜTRE MEEST

AUGUST RAUK'a

surnud 17. augustil 1980 Sault Ste. Maries, Kanadas

mälestavad leinas

Kustus sära
sinisilmadest,
Jumal viis Sind ära
valuilmadest.

SALME VEEDLER abikaasaga
EMILIE ARRO abikaasaga
ARTHUR OOLUP perekonnaga Kanadas
HILDA LODI perekonnaga Rootsis
ELLI MEIUS perekonnaga Eestis

OOTAMATU SURMA LÄBI LAHKUNUD KALLIST

ENNO HUBEL'it

mälestavad kurbuses

ERIKA ja FELIKS KOMMUSAAR
KALEV KOMMUSAAR
MATTI KOMMUSAAR perekonnaga

ARMAST PEREKONNASÕPRA JA KOOLIÕDE

MILDA VARE't

neiuna Lainis
sündinud 20. augustil 1905
surnud 25. augustil 1980

leinab

HELLA MÄGI perekonnaga

ARMAST KLASSIÕDE

HANNA KAPP'i

surnud 22. juulil 1980 New Yorgis

mälestavad leinas

FANNY JAAGUMÄGI
HELGA KASEMETS
ASTA MITT
ANITA TALPAK
FLORIDA TRELIN
LEHTI VERRET

VARALAHKUNUD KALLIST VENDA

HEINO KOPPEL'it

sündinud 15. detsembril 1928 Selistes
surnud 28. augustil 1980 Göteborgis, Rootsis

mälestavad valusas leinas

vend ARNO perega

EESTI SIHTKAPITAL
KANADAS
Annetused ja testamendi-
pärandused on tulumaksuvabad.
Annetaja soovid täidetakse.
958 Broadview Ave. Toronto.
Ont. M4K 2R6

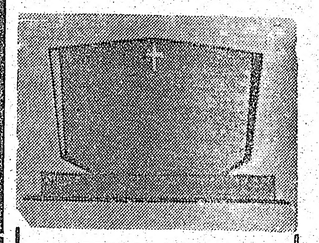

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2044 Yonge St., Toronto,
Ont. M4S 1Z9
(Davisville & Eglintoni vahel)
487-2147, õhtuti 447-1296
Nigul Virro

● Kunstnik ja luuletaja Arno Vihalemm Ystadis sai Eesti Kunstide Keskus Kanadas kultuurilaureaadi diplomi ja auhinna.

Eestlased Georgina valla pidupäeval

Neljapäev, 21. august oli Georgina valla päev, mille raames korraldati kohaliku vallamaja (Civic Centre), juures võistlusi, demonstreeriti mudellennukeid jne. Georgina päeva avas linnapea Joe Dales, mida jälgisid ka mitmed ümbruskonna eestlased.

Laupäeval toimusid samas shotipäevad, kus teiste rahvuste hulgas esinesid ka Kalev Estienne võimlejad, kelle saavutusi nii kavalehel kui ka suusõnaliselt põhjalikult tutvustati.

Itaalias arreteeriti uusfashiste

ROOMA — Itaalias arreteeriti 12 uusfashisti, kes politsei arvates on seotud Bologna raudteejaamas hiljuti teostatud pommiplahvatusega, mille tulemusena sai surma 83 inimest. Politseivõimud on teostanud paljudes majades läbiotsimisi ning arreteerisid Rooma lähedal ka ühe keskkooli õpetaja, kes on ühe parempoolse võitlusorganisatsiooni liige.

Kalev Estienne naisvõimlejad esinesid Simcoe järve lähedal Georgina valla pidustustel võimlemisettekannetega. Pildil näeme koos võimlejatega Georgina linnapead Joe Dales'i ja linnanõunik Nevil Ross'i. Georgia vallas asub teatavasti Jõekääru suvekodu ning seal on paljude eestlaste alalised elumajad ja suvemajad.

Foto: J. Säägi

Vana Andrese kiriku maja ehitus algab kevadel

Vajalik korterisoovijate kiire registreerimine

Eeltööd suure 14-korruselise odavate korteritega korterimaja ehitamiseks eestlastele ja lätlastele Vana Andrese kiriku vastas Jarvise-Carltoni põhja-ida nurgal asuvale krundile on arenenud vaatamata mitmesugustele vormilistele takistustele ettenähtud kava kohaselt ning nüüd ei ole enam erilisi probleeme hoone ehitamisele asumiseks. Hoone sisaldab 320 kolmes erisuuruses kortereid ning on mõeldud põhiliselt Vana-Andrese kiriku eesti ja läti koguduste liikmetele, kusjuures projektiga on aga võimalik liituda ka nendel isikutel, kes hakkavad nende koguduste toetajaiks liikmeiks. Hoone ehitamisega kavatsetakse alustada tuleval 1981. a. kevadel ning 1982. aasta suvel peaks ehitus olema lõpetatud. Kalkulatsioonide kohaselt läheb korterimaja maksma 14.320.000 dollarit.

Ehitusfirma Tridel Corp. kavatses esialgu hakata krundile ehitama üldist pensionäride maja, kuid siis leidsid Vana Andrese kiriku eesti ja läti kogudused, et see maja peaks kuuluma tegelikult eestlastele ja lätlastele, kes on Vana Andrese kirikus asuvate koguduste liikmed. Mõlemate koguduste õpetajad ja juhatused hakkasid asja ajama

ning vaatamata mõnede linnanõunike vastuseisule õnnestus neil hoonet kindlustada eestlastele ja lätlastele.

Hoone on mõeldud kahe kolmandiku ulatuses pensionäridele, kuna ülejäänud kortereid võivad kasutada ka töölkäivad eesti või läti koguduste liikmed. Üürid varieeruvad vastavalt üüriliste sissetulekutele, kusjuures pensionäridelt nõutakse üüriks 25 protsenti nende sissetulekute kogusummast. Hoones on 177 ühe magamistoaga, 63 kahe magamistoaga, 64 bachelor ja 16 invaliididele ettenähtud korterit. Kogusummas on 320 korterit, millest pooled — 160 korterit — on reserveeritud eestlastele.

14-korruseline hoone on ainult 10 jalga madalam Vana Andrese kiriku tornist.

Hoone alumisel korrusel on ettenähtud 6000 ruutjala ulatuses väljaüüritavat äriruumi, mida võivad kasutada ka asjast huvitatud eesti ärilised ettevõtted. Esialgsete kalkulatsioonide põhjal on äriruumide üürihinnaks kalkuleeritud 10—13 dollarit ruutjalast. Ärides saadud sissetulekutest läheb osa kehvemate majaelanike toetamiseks.

Hoone ülevalpidamise kulud on 1.151.723 dollarit aastas praeguste kalkulatsioonide järele, millisest summast riik katab toetusena 568.523 dollarit.

35 aasta pärast, kui majale tehtud hüpoteeklaenud on maksetud, langeb hoone täielikult Vana Andrese kiriku eesti ja läti koguduste omandiks, kelle õlgadele langeb siis ka hoone täielik majandamine.

Praegu on uude majja registreeritud 300 korterisoovijat, neist pooled lätlased. Riikliku laenu taotlemisel peaks siiski olema tunduvalt rohkem soovijaid registreeritud, kuna kogemused näitavad, et registreeritud isikutest langeb osa paratamatult ka mitmesugustel põhjustel välja. Samuti peaksid need isikud registreerima, kes tahavad tulevikus, näiteks viie aasta pärast, sinna sisse kolida.

Vana Andrese koguduse õpetaja Andres Taul paneb seetõttu kõigile korteri soovijatele südamele, et nad võimalikult kohe registreeriksid ja õpetajale oma soove avaldaksid.

Kuna hoone on tihedalt seotud Vana Andrese kirikuga, siis nimetatakse seda „Vana Andrese kiriku majaks". Hoonesse kavatsetakse üle viia ka mõlemate koguduste kantseleid, mille tagajärjel praegused kantseleiruumid Vana Andrese kirikus antakse kasutada mitmesuguseks muuks koguduste eluga seotud tegevusteks. Vanemate ja haiglaste inimeste huvides tegutseb hoones ka oma Medical Centre, kus on alaliselt hädaliste abistamiseks valvekorras õde.

Jaan Tõnisson suri 1942?

Eesti suurimaid riigimehi Jaan Tõnisson arreteeriti NKVD poolt 13. dets. 1940 oma kodus Tartus. Teda hoiti mõned nädalad Tartu vanglas ja viidi siis edasi Tallinnasse. Sellest alates puuduvad Jaan Tõnissoni saatusest kindlad teated.

Ei olnud teada, kas ta hukati juba kodumaal või viidi Nõuk. Vene vangistusse.

Osa eesti rigimeeste kohta on hiljem okup. Eesti teatmeteostes antud nende surmaaastad: K. Päts — 1956, J. Laidoner — 1953, A. Piip — 1942 jne.

Jaan Tõnissoni kohta aga ei olnud seni midagi teatatud.

Tema perekonna ja samuti eesti organisatsioonide pöördumised rahvusvaheliste organisatsioonide poole ei andnud mingeid tulemusi.

1976. a. Tallinnas ilmunud EN Entsüklopeedia 8. köide toob lk. 149 Jaan Tõnissoni eluloos m.h. järgmised andmed:

„Tõnisson, Jaan (22.XII 1868 — surma-aasta teadmata) ..." ja lõpuks:

„Saadeti pärast nõuk. võimu taaskehtestamist ENSV-st välja."

Samal 1976. a. ilmunud Hans Pöögelmanni „Valitud teosed" III köide toob kommentaaride osas Jaan Tõnissoni puhul ainult sünniaasta — ekslikult 1858, peab olema 1868. Surma aastat ei anta.

Äsja ilmus Eestis Hans Pöögelmanni „Valitud teosed" IV köide (Tallinn 1980). Kommentaaride osas lk. 387 tuuakse uuesti andmed Jaan Tõnissoni kohta ja nüüd antakse tema nime järele arvud (1868—1942).

Selle ja EN Entsüklopeedia andmete põhjal nii siis viidi Jaan Tõnisson kunagi 1941. a. Nõuk. Vene vangistusse, kus ta 1942. a. suri.

Jaan Tõnissoni surma-aasta puudumisele on vabas maailmas korduvalt tähelepanu juhitud. Pöögelmanni „Valitud teosed" annab välja E. Kompartei Keskkomitee Partei ajaloo Instituut ja on mõeldav, et sellel asutusel õnnestus saada mõni dokument või suusõnaline teade Jaan Tõnissoni surma kohta.

Teine võimalus on muidugi, et kommunistidele läks arupärimine Jaan Tõnissoni saatuse kohta lõpuks nii piinlikuks, et peeti targemaks midagi teatada.

1942. a. oli Jaan Tõnisson 74 aastane. On teada, et just 1941/42. a. talvel hukkus suur osa vangistatuid Vene orjalaagreis nälja ja kohutava sunnitöö tagajärjel.

Seega arv 1942 surma-aastana võib olla tõenäoline.

Mõtlema panev on aga asjaolu, et viimased teated Jaan Tõnissonist on 1941. aastast NKVD vanglast Tallinnast.

Samas Pöögelmanni „Valitud teosté" IV köites lk. 415 tuuakse andmeid ka admiral Johan Pitka kohta. Lõpuks loeme:

„Langes 1944. aastal võitluses Nõukogude vägede vastu."

TEATAJA

Usuteadusliku Instituudi õpilased

Möödunud nädalal Torontos Jakobi koguduse juures peetud Usuteadusliku Instituudi loenguist võtsid osa järgmised õpilased: Heino Altosaar Montrealist, Helmut Anniko Winnipegist, Elmar Järvet Philadelphiast, Vally Johanson Torontost, Väino Kaldma Sault Ste. Mariest, Priidu Kiive Minneapolisest, Hans Kivi Torontost, Elmar Kuningas Chicagost, Evald Lilleste Göteborgist, Paul Maidre San Franciscost, Kalle Merilo Portlandist, Aino Männistu Torontost, Edgar Pihu Lakehurstist, Feresti Pinna Torontost, Värju Reio Hamiltonist, Albert Roost Torontost, Ülo Saar Sydneyst, Walter Taal San Mainist, Kaliforniast ja Tiit Tralla Torontost. Loenguist võttis osa külalisena veel Edgar Heinsoo Montrealist.

Postiolud ka USA-s keerulised

Ühele „Vaba Eestlase" tellijale Los Angelesis tekkis lehe saamisel seletamatu vahejuhtum. Isik on elanud pikemat aega samal kohal ja järsku juuli algusest peale saadeti ajalehed Torontosse talitusesse tagasi postimehe märkusega „puudub selline aadress". „Vaba Eestlase" talitus võttis kontakti tellijaga, kes läks kohalikku postkontorisse seletust nõudma ja sai vastuseks üldtuntud „sorry" ja vabanduseks, et neil on uued töölised, kelledega tuleb segadusi. Lubati proovida olukorda parandada ja öeldi, et vaatame, mis edaspidi juhtub. Siiski ainult lootus!

Remenyi house of music

TORONTO PARIMAD MUUSIKALISTE INSTRUMENTIDE SPETSIALISTID.

PEENEMAD JA PARIMAD KLAVERID JA TIIBKLAVERID.

210—230 Bloor St. W.
Toronto, Ont. M5S 1T8
961-3111

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 690-5772
Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates

Väiksemaid REMONTTÖID
majade juures:
elekter, torud, puutööd jne.
Helistage — J. MEIUSI 225-3283

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

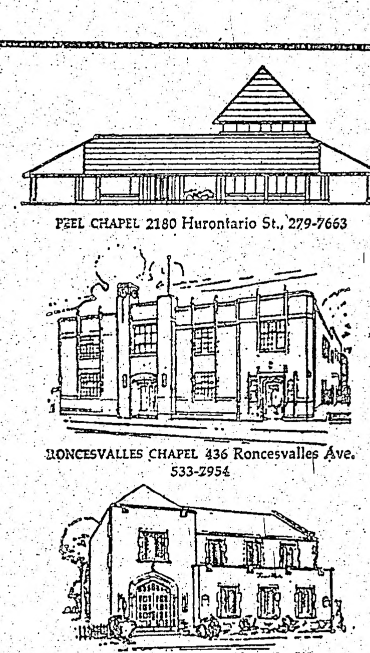
PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663
RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-2954
YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED
Off-the-Street Parking at all Chapels.
Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

MODERN RUGS Skandinaavia vaipade ja kardinate kaubamaja
162 Oakdale Rd. Downsview, Ont.
Telefon 745-0507
Draperiisid valmistatakse ka tellimise peale

FINN HOME BAKERY vajab
MÜÜJANNAT osalise ajaga
Helistada või isiklikult tulla 281 Danforth Ave. — Tel. 463-3331

All Languages Service
ALS
NOTARIAALSED TÕLKED
JA TÕLKIMINE ROHKEM KUI 70 KEELDE
361-0303
SUITE 1105, 67 YONGE STREET, TORONTO, ONT. M5E 1J8

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director
723 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

GARDENIA FLOWERS & GIFTS
362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8
Tel. 466-1951 või 466-1502
Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud
MATUSEMAJA
Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.
Väärikas teenimine
ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.
T. L. MORRISON — Funeral Director
467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

SPORT

Rahvusvaheline kergejõustik ja võrkpall Jõekäärul

Jõekääru staadion ootab sportlasi ja nende sõpru Balti Kergejõustiku võistlustele, mis tänavu toimuvad koos mitme rahvuse võrkpallivõistlustega. Korraldajateks on E.S.S. Kalev ja Jõekääru Staadioni Komitee. Kergejõustikust (ühtlasi ka eesti esivõistlused) võtavad peale baltlaste (Eesti, Läti, Leedu) külalistena osa ka soomlased, ungarlased, ukrainlased ja poolakad. Võistlusteks registreerimine algab laupäeval, 6. sept. kell 10.00, võistlejate sissemarss lippudega ja võistluste avamine on kell 14.00. Pühapäeval, 7. sept. on võistluste algus kell 10.00. Kergejõustiku peajuht on E.S.S. Kalevi esimees Riki Rass. Vanuseklasside ja ajatabelite suhtes helistada 223-6141 õhtuti. Ööbimisvõimalused on Jõekääru Laste Suvekodu taredes, stadionil on võimalus osta karastavaid jooke ja kerget toitu. Saun on köetud ja laupäeva õhtul toimub tants, samuti eesti spordisõprade kokkutulek, et arutada — „Eesti sport täna, homme ja tulevikus".

Võrkpalimängud algavad laupäeval, 6. sept. kell 10.00. Mängitakse neljal väljakul 8 eri rahvuse mees- ja naiskonnaga. Osa võtavad 12 mees- ja 2 naiskonda: Eesti, Läti, Leedu, Soome, Ukraina, Ungari, Tshehhi, Slovaki, Sloveenia. Need võistlused kujunevad tõenäoliselt pinevateks heitlusteks, kuna E.S.S. Kalevi võrkpallurid on juba aastaid head vormi näidanud. E.S.S Kalevi naiskond on samuti kasvanud ja arenenud. E.S.S. Kalevi Võrkpalli-klubi — esimees Valdeko Novek — on tõhusat treeningut teinud meie noorte mängijatega.

Pühapäeval, 7. sept. on ette nähtud ka tennis Jõekääru Tennisklubi korraldusel.

Vabal Olümpial olime eestlaste osas pealtvaatajate suhtes vaeslapsed. Korraldajad loodavad seekord rohkemat osavõttu. Tulge ja toetage eesti sportlasi!

Rõõm omale, tulu Kotkajärvele

Kui Toronto Eesti Skaudisõprade Selts möödunud sügisel üle pika vaheaja jälle korraldas peo Kotkajärve toetuseks, siis vastas Toronto publik sellele kõige suurema poolehoiuga. Saal oli täis ja pidutuju ülev. Polnud ka imestada, sest pidulised oma rõhuvas enamuses olid Kotkajärve kaudu inimesteks sirgunud tüdrukud ja poisid, Metsaülikooli rahvas ja praeguste noorte vanemad, kes kõige põhjalikumalt mõistavad Kotkajärve väärtust. Nagu alles mõned nädalad tagasi MÜ-s kaks eesti professorit — üks Austriast, teine Austraaliast — ei jõudnud seda paika ära kiita. Kullatükk . . . Muidugi jääb rippuma küsimus, et miks see kullatükk ükskord valmis ei saa ja kui palju sinna raha ning toetusi veel tuleb sisse summida? Seda küsimust on võimatu lühidalt vastata. Kotkajärve on tegelikult kogu aja valmis. Alati valmis, nagu seal sõrmi taeva poole tõstes öeldakse. Võin seda isiklikult kinnitada. Kotkajärve oli valmis juba 1953. aasta juulis, kui POKO asutaja kadunud Leo Kosenkranius mind pulldooseri poolt loodud porijõel sinna sisse ujutas. Porijõgi sai nimeks Estonian Road ja tuliuut autot tuli vähemasti viis korda mudast välja punnida. „Siia ma su jätan, enam ma tagasi ei tule," tõotas lahke küüditaja.

Viimati oli Kotkajärve täiesti valmis tänavu 24. augustil kui üks uljas metsatudeng rakett-autoga sama Estonian Roadi välja lendas. Vähemasti 60 miili tunnis, kui kilomeetrid välja jätta. Muidugi, esimene ja viimane „valmis" on veidi erinevad, kuid kogu asi ei ole Kotkajärve viga. Meil tuleb küsida: millal Ontario sanitaar-eeskirjad, ehitus-, julgeoleku-, keskkonna-, looduskaitse- ja ei-tea-mis-veel seadused valmis saavad? Bürokraadid ja spetsid virutavad seadusi ja reegleid teha ja meie virutame neile järele. Ega ei saa ütelda, et sellest kasu poleks. Sooja ja külma veega pesuruum on hoopis midagi muud kui kolme latiga latriin — muust rääkimata.

Tänavu on skaudisõprade Kotkajärve pidu erakordselt vara — juba 20. septembril. Pidusid on liiga palju, ei ole võimalik paremat aega passitada. Näis nüüd, kas inimesed tulevad pidule, või sõidavad Kotkajärvele ja mujale. Ilmad on veel ilusad. See on omamoodi test — kumb on olulisem, kas Kotkajärve toetamine või üks laupäeva õhtu suvilas?

HEINO JÕE

RISTSÕNA NR. 1039

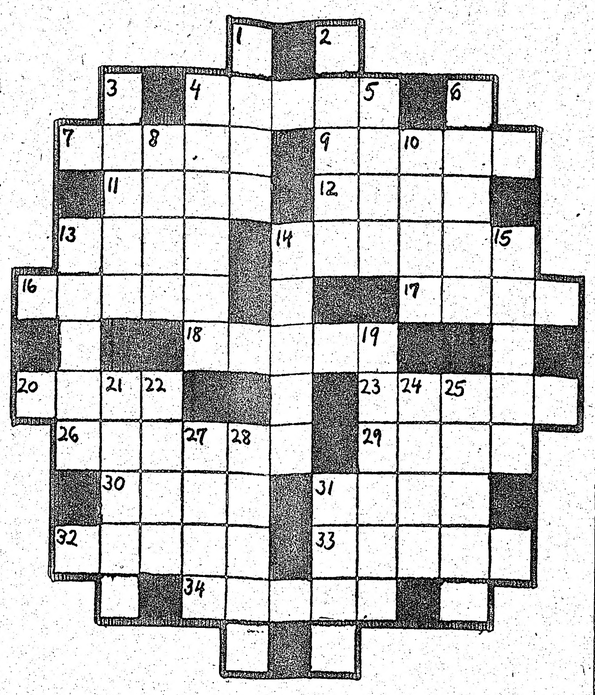

Põikread: 4. Kuulus rootsi loodusteadlane, 7. Mundris teener, 9. Eesti muinaskangelane, 11. Küsimus, 12. Hautatud liharoog, 13. Kerjus, 14. Sammuma, 16. Ametruum, 17. Looma kehakate, 18. Antiikaja riik, 20. Kerge suits, 23. Laeva osa, 26. Rahvas kauges minevikus, 29. Prantsuse filmitäht, 30. Taani helilooja, 31. Kahe riigi vahel, 32. Mitte lühem, 33. Püüab midagi leida, 34. Tõstevahend.

Püstread. 1. Paberi mõõtühik, 2. . . . Välehirv — tegelase nimi „Nahksuka juttudes", 3. Pealmine kiht, 4. Loengute pidaja, 5. Ilmakaar, ühes võõrkeeles, 6. Teatud haigus, 8. Ajaviitekoht, 10. Avause sulgeja, 13. Aastaaeg, 14. Karikaturist Gori kodanlik nimi, 15. Mehenimi, 19. Esimene raamat, 21. Väike metsloom, 22. Võõrasema, 24. Võttis naise, 25. Ühe erinurga toimetaja meie lehe juures, 27. Eputaja, 28. Mõiste malemängus, 31. Keedunõu.

RISTSÕNA NR. 1038 LAHENDUS

Põikread: 1. Turist, 6. Galopp, 10. Ausus, 11. Gasell, 12. Toober, 13 Kurblik, 14. Amor, 16. Kesa, 18. Wina, 19. Invaliid, 22. Kone, 24. Salatsi, 25. Spargel, 27. Sise, 29. Vanamees, 32. Elev, 35. Erus, 36. Tali, 37. Vaikelu, 39. Umbsus, 40. Eitama, 41. Tirin, 42. Varsti, 43. Burnus.

Püstread: 1. Taglas, 2. Russow, 3. Salk, 4. Tulumaks, 5. Turbiin, 7. Amok, 8. Olbrei, 9. Paraad, 12. Tihv, 15. Riiakas, 16. Klarnet, 17. Siber, 20. Ness, 21. Vasar, 23. Oise, 26. Peenleib, 28. Isiklik, 29. Vesuuv, 30. Number, 31. Elas, 33. Varaan, 34. Ripats, 37. Vutt, 38. Uinu.

Toimetusele saadetud kirjandus

Karl Ristikivi, KLAASSILMADEGA KRISTUS. Järelpõimik. Lühieepika. Ajakirjades ja väljaandeis ilmunud lühieepilised tööd, osa neist ennesõjaaegsest toodangust, millele liituvad hilisemad tööd täiendavad ja laiendavad pilti Karl Ristikivist, ühest eesti parimast proosakirjanikust. EKK, Lund 1980, 223 lk.

Valter Tauli, EESTI GRAMMATIKA II. Lauseõpetus. Üks eesti keele kogukamaid grammatikateoseid, hõlmates sissejuhatuse lauseõpetuse olemusest, predikaatverbidest, põimühendeist, noomenühendeist, vaeg- ja lünklausest, põimlausest, rindühendeist, küsilauseist, pronoomeneist asendajana, rööpväljendeist, rektsioonist ja lühike ülevaade kirjavahemärkide tarvitusest. Finsk-ugriska institutionen, Uppsala 1980. 350 lk.

Dr. Juozas Prunskis, LITHUANIA's JEWS AND THE HOLOCAUST. Published by Lithuanian American Council, Chicago 1979. 48 lk.

VABA EESTLASE TALITUSES müügil
stereo heliplaat
INGEMAR KORJUS bass-bariton
CHARLES KIPPER — klaverisaade
Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldapäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkan laulemaie, Ära viies ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zeigeri seades — Kanneldajast vend.
Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

Hanno Kompus'e
„KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE . . ."
Hind $11.—, saatekulu 85 ¢.
Müügil „Vaba Eestlase" talituses

ILMUS
EDUARD RÜGA, graafik ja maalija
Toimetanud ENDEL KÕKS, ERIC PEHAP ja ARNO VIHALEMM
Monograafia „Pallase" kunstikooli lõpetanud kunstnik Eduard Rüga õpinguist ja tööst, kelle elutöö vaatluse kõrval tuuakse esile ka kunstikool „Pallas" õppeasutusena ja eesti kunstnike ettevalmistajana. Raamat on kerge ja huvitav lugeda ka laiemale lugejaskonnale.
Hind $10.00 (postiga tellimisel lisada 50c)
SAADAVAL VABA EESTLASE TALITUSES

ANDRES KÜNG
MIS TOIMUB SOOMES
Kirjastus Välis-Eesti & EMP
311 lk. Hind $14.00 br. + saatekulu 50c
Eesti ajakirjaniku teos põhineb laialdasele allikmaterjalile. Ta analüüsib Soome sise- ja välispoliitikat, riigi tänapäevast olukorda ja suunda, Nõukogude Liidu Soome-poliitikat, Soome valitsust presidendist parteieluni ja palju muud, tuues Soome saatusest huvitatud lugejaile palju uusi andmeid.
Müügil Vaba Eestlase talituses

ASTA WILLMANN

Seal kus voolab Ama2onas

1.

Kuna lennukis sai istuda küll ja veel, tuleksin vahelduseks nüüd seisukohaga, nimelt: kõik mis väärib kirjapanemist, väärib ka sissejuhatust, nagu maja, et olla maja, väärib vähemalt ühte ust; samuti: kõik mis kirja pandud võimaldagu ka laiemat vaateveeru nagu seda võimaldab aken seinas ja lõpuks: paik mis väärib külastamist, väärib ka teatavat ettevalmistust nagu maja vundamenti, ning lõppude lõpuks: igal majal olgu ikka ka oma väike stiil või laad, kuitahes tagasihoidlik — nii et, jah, millises stiilis või laadis siis lugu kirja panna? Kuna mulle juba ammu enne reisu sai selgeks tehtud, et maale kuhu lähen on ilma igihalja huumorita ohtlik minna, siis jäi mul vaid meenutada õndsa Ruts Baumanni tarkust, et „nali on üks kuradi tõsine asi". Vana lavakoomikuna kõneles ta ju omaenda kogemusest ning nõnda tuli siis seegi arvesse võtta, et ettevalmistus saaks täielik — nii reisuks kui ka käesolevaks vesteks.

Mitte midagi ei tule meelde

Niisiis — istun lennukis, ihu ja hing n.ö. kõigeks valmis ning arutan, et mida sellest maast juba nii umbes tean. Mitte midagi ei löö pähe, kuigi täie väega püüan lõgistada ilmselt roostesse kippuvat raali või kompuuterit kahe kõrva vahel. Noh, ja ometi sai juba algkooli maadeteaduse tunnis tuubitud, et . . . Äkilise jompsuga vajub lennuk „õhuauku" ning ajupõhjast põrub samas ka üles teadvusse üks imelik sõna: Pernambuco! — hehh, mis — too kuratlik sell Bernard Kangro romaani-sarjast?! — ei-jah, ennekõike on see ju üks paikkond kuski eespool . . . Ets kae — otsegu sissejuhatuseks kohe kenake intellektuaalne lainetus eksootilise Kariibi mere kohal! — rehkendan mõnuga ning krabistan lahti kaardi.

Nojah, maa on suur, ent loomad väiksed, nagu tean ,ilmne, et lahmakuselt viies maailmas, andes nii silma paar ette Hiinalegi, ent elevandi karju tema ei kanna, ei kaameleid ega kaelkirjakuid, ei gorillasid ega jõehobuseid, kuigi jõed missugused, ning lõvi mõirgamine on seal inimese kõrvale üpris võõras. Seeasemel võtvad aga väiksed hulgur-ahvid päratus dzhunglis sedavõrd saatanlikult kisada, (nimetataksegi neid Mycetes Beelzebub) et hakkavad isegi indiaanlaste ning paljudele neljajalgseilegi närvidele, kelledest, s.t. neljajalgsist, on kõige suurem paksunahaline tapiir, kandes oma kontidel vahel 400 naela ning kõige kardetavam jaaguar. Boa mao või anaconda kohta ent räägitakse laias maailmas selget laimujuttu — polevat teine sugugi kardetavam kui, noh, ütleme — üks üheksa jala pikkune suleboa kuski Pariisi buduaaris, too universaalne moelemmik sajandi vahetuselt, mis elegantse nõksuga ümber kaela visati, ilma et peale kerge kõdi keegi midagi oleks tunnud. Sama arvavat o m a boast ka loomi armastavad Amazonase indiaanlased, lastes teda vabalt eluhooneist sisse-välja loogelda, silma siiski kergelt peal hoides, märkimaks nälja tunnuseid, sest siis, jah, võivat ta sulle pikemata ise viis vinti ümbel lüüa ja siis polevat enam tegemist ainult kerge kõdiga . . .

Amazonase dzhungli kohal

Varsti jõuamegi sinna — Amazonase jõgikonna otsatu dzhungli kohale, juttude järgi võrreldav pooleldi käsiloleva maailma loomisega . . . Alalt suurem kui Ameerika Ühendriigid, on ta pea-arteriks midagi, mida vaevalt keegi südamerahuga saab nimetada jõeks, ennemini küll kosmiliseks urgjõuks, millel pole võrdset meie planeedil ja mille kõrval kuihtuvat taretaguseiks ojadeks isegi Mississippi ja Kongo. Oma metsikus sunguses hoiab ta enese kaardistamatult iseseisva seega, et varistab pidevalt omaenese kaldaid, tükati kümnete, tükati koguni sadade miilide ulatuses, uhades neid seejärel saaresuuruste lahmakatena aina suudme poole, kus ta nad tumedaks sogaveeks pihustatuina kaugele Atlandi Ookeani surub, ikka 504 miljonit kuubik meetrit minutis!

Ent nagu peagu kõige kurja algus siin maamunal, on sellegi ebasõbraliku ja sünge jõu sünd sootuks süütu: sulab seal, nii umbes 4500 mili läänes, Huacra mäeküljel kuskil Peruus, üks kui teine lumehelve, nõrgub pisiojaks, kasvades ojaks ja ojadeks, need omakorda pisijärvedeks, mis allpool, merepinna lähemal, aina paisuvad, tükati andes välja iseseisva hiiglase mõõtmed — näiteks Titicaca, või „Titisiti", nagu mu pinginaaber algkoolist, kelle kireks oli avastada nimede tähendust, kord eneselegin mis järgnes, ulatub mälestusest mu kõrvu hetkelgi, nii et käin korraks silmega ära seal „all" järve ääres Peruu ja Boliivia piiril, misjärel tulen tagasi Amazonase maile, õigemini — vesile. Nende teekond suundub sõna otses mõttes keskelt läbi itta, ükskõik kas siis lisajõed voolavad sisse põhja või lõuna poolt. On tohutud needki, nagu Valge- ja Mustajõe, s.t. Rio Branco ja Rio Negro põhjas või „Puitjõgi", Rio Madeira, lõunas, nakatun kaardil näpuga järge ajades kunagise kooliõe nimetõlkimislustist.

Jääb küsida, mil määral see tohutu ala on osa maa üldisest elurütmist, mil määral on ta maailm endaette ja eraldi, ühinedes vaid administratiivseil dokumentidel ja kaardil kogupildiga, mis, tõugates korraks seal Pernambuco kandis küll otsegu küünarnukiga sügavale Atlandi Ookeani, lõunapoole kulgedes aina aheneb, kuni viimaks liibub suhteliselt kitsa keelena vastu Uruguayd.

Naiste noolerahe maadeuurijale

Olgu kaart topograafiline, poliitiline või paljalt administratiivne, lugeda on teda alati põnev, sest äkki saad vastuseid küsimustele, milliseid pole märgandki küsida! Hästi kõnekad on nimed, märkides kas vett, maad või asulat, kõnekad ka oma tihedusega ning sageli, „Titisiti" naljale vaatamata, ka oma sisulise tähendusega. Juba „Amatson" ise — kuidas lendas see mõiste kaugest kreeka mütoloogiast siia kaasaja ekvatoriaalsesse pärapõrgusse — ilma et vanadel kreeklastel, ei isegi teps Delfi oraakli kaudu, oleks olnud õrna aimu mingist tulevikuriigist sealpool igasugust võimalikku maailma, mida pealegi valitsevad alasti naised, hoia ja kaitse! — vibudnooled käes; veelgi vähem, et nood naised oma kindlustatud pealinnast, kust päikese loojanguks pidid olema kadund kõik mehedtöölised kui nad ei tahtnud surmaga riskida, võtavad kord aastas ette romantilisi rünnakuid alluvaile asulaile ümberkaudu, nabides sealt endile nii kuuks-kolmeks meeldivaid sängikaaslasi ja saates nad jällegi koju tagasi, kui näib kindel, et uus elupõlv on sünni poole kenasti teel. Kas oleks nood muistsed, läänekultuuri suurimad maskuliinsed shovinistid, kreeklased, võtnud seika kui üpris meeldiva lisakohustusega luksus puhkust, mida see kirjade päraselt praktiliselt pidigi olema? Ei oleks nende pime mehe-uhkus seda luband ja nii panid nad oma müütideski sõjakate naiste käed ja põlved juba oma meheliku sharmiga vabisema, muutes lahingu nõnda naljanumbriks — müütides ikka, mis ühtviisi avatud nii tõsiseikadele kui soovipärasele mõtlemiselegi.

Kaasaja maskuliinne shovinist on mitmeti mugavam ja ka omamoodi edevam, arvan; küllap suhtuks ta seigasse kui päratusse meelitusse, lõbusasse vaheldusse, mis pealegi ei maksa penni ja mille nimel pole pärast kodus vaja ka naisele valetada, et kus käidi ja mida tehti . . . jah, kui vaid lõbu omal kombel ei jatkuks ja seda „kuradi tõsiselt . . . "

(Järgneb)

ADVOKAADID

ANDRES OLVET, LL.B.
Advokaat-notar
Bigelow, Hendy, Shirer & Uukkivi
789 Don Mills Rd.
Tel. 429-3110
kodus 699-2395

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Ohtuti 447-2017 või 929-3425

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 609
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

PAUL JUTTUS
HOGAN PONTIAC BUICK LTD
348 Danforth Ave.
Telefon äris: 461-3561
PONTIAC
BUICK
LEMANS
PHOENIX
FIREBIRD
SUNBIRD
CENTURY
ACADIAN
SKYHAWK
G.M.C. veoautod
Pruugitud autod

ELEKTRIK
Sisseseaded, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.
Halling 762-9190
Litsents nr. E 1044

FINN-AUTO
Teen kõiki mehaanilisi parandusi
(mitte kretõid)
3323 Danforth Ave. Tel. 691-9553
RISTO SAARENVIRTA

OPTICAL STUDIO Ltd.
R. SCHMID, saksa optik
Suur valik europa prilliraame:
Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
TELEFON 535-6252

Kultuuriliselt rikas esseede kogu Herbert Salult

Herbert Salu, Must lagi on meie toal. (Autori kirjastus). Lund 1980. 256 lk.

Kirjandusteadlane dr. Herbert Salu on viimastel aastatel olnud imetlevalt produktiivne oma uurimistööde avaldamisega. Aasta tagasi ilmus samaaegselt romaan „Lasnamäe lamburid" ja esseede kogu „Porkuni preili". Nüüd, aasta hiljem on jälle lugejateni jõudnud mahukas teos, millele peakirjaks on antud Juhan Liivi värsirida „Must lagi on meie toal".

Esseistina on H. Salul tavaks ühe huvifookusse tõusnud probleemi selle igakülgne valgustamine.

Selle meetodiga on ta mitmele tuntud sündmusele andnud just talle omaste uurimiste, aga ka seisukohtade kaudu hoopis sügavama lähtealuse ja arenguloo.

H. Salu rööbitine loovtegevus romaanikirjanikuna ja esseistina on ta kirjandusteaduslikelegi töödele andnud kerge loetavuse. Need pole niivõrd kuivad faktidekogumid eesti kultuuriloost, kui just jutustused möödunud aegadest ja sellal elanud inimesist, kes eesti kultuuriajalugu on ajaloo vältel kujundanud. Need on huviga jälgitavad ja kaasakiskuvad, mitte üksnes kirjanduskultuuriliste huvidega inimestele, vaid kõigile raamatusõpradele.

Uues esseedekogus on 15 tööd, mitmedki neist eriilmelised. Nii on nende hulgas paar kirjanduslikku ettekannet, viimane „Kirjanike maailmaparlament", on reporttaazhlik kirjeldus PEN-klubide maailmakonverentsist Stokholmis.

Paaris („Garda järve ääres" ja „Õnnetu armastuse linn") on tundeid reisikirjelduseks maailmakirjanikele omaseks saanud Garda järve juures suvitades.

Eesti-Soome kirjanike hõimureisidest poole sajandi eest, aga ka varem, on Salu hoolikalt uurinud selleaegseid ajalehti ja neis avaldatud intervjuusid. Neil kahel reisil oli reaalseid lähenemiskatseid vastastikuste kirjastuskavade väljatöötamiseks, mille aga II maailmasõja sündmused katkestasid.

Pikem ja autorile kuidagi lähedasem tundub olevat uurimus lootusetusest ja visioonest Juhan Liivi luules. Autor leiab, et Liivile omases sügismeeleolude kajastuses oli just eestlaste sellane lootusetu olukord, millises halluses julges ainult poeet näha nägemust Eesti Vabariigist, visiooni vabaduse saabumisest. Liivi lihtsas vormis luule on üha enam tõusnud huvifookusse tänapäeval nii siin kui sealpool Läänemerd. Aeg on samane ja samad sümbolid annavad tuge halluses olevaile lootuseile.

Hoopis ulatuslik on essee „Tantsiv pühak" Barbara Juliane von Krüdeneri elust ja loomingust. Eestis kunagi elanud rahvusvaheliselt tuntud euroopa suurkirjaniku Viitina mõisaproua seiklusrikas elukäik, mis viis ta omal ajal Euroopa tippude kaaslaseks, kuid kes oli Euroopas tuntud ka kirjanikuna. Tema romaan „Valerie" oli populaarne ja tõlgiti mitmesse keelde. Mõisaproua oli populaarne ka Viitina mõisarahva keskel kaua pärast surmagi.

Eestis kavtses G. Suits temast kirjutada doktoriväitekirja, kuid töö jäi pooleli.

Pikemad esseed on rahvuslipust meie lüürika teemana, noorest Albert Kivikast Berliinis, „laenatud pegasuse" ehk teiste autorite tööde kasutamisest, esimesest eesti romaanist, mille autoreiks oli noor Vilde koos Jaak Järvega. Aga ka essee O.W. Masingust eesti kirjanikuna ja inimõiguste kaitsjana, kirjutades neist probleemidest valmi ehk mõistujutu kujulises pikemas luuleteoses „Päts" („Vändra metsasa Pärnumaal").

Vilde kirjanikuna arengule oli oluline tema esimene välismaareis ja selle kirjanduslikud mõjutused, mis on Vilde hilisema loomingu põhiliseks aluseks.

Tutvudes saksa kirjandusega hakkab ka Vilde välja kasvama selleaegsest eesti kirjandusest ja vaatama loomingule uute silmadega.

Kreutzwaldi ja Rakvere haridusseltsi suhteid käsitlevas essees hoiatab Kreutzwald seltsi juhatust vene kultuuriga suhtlemise eest, sest „oma lihtsameelsuses peab eestlane endale suureks auks kui ta võõrast keelt kõneleb ja võõraid riideid kannab. Kalevipoja Selts võiks pigemini tähelepanu juhtida neile eesti meestele, kes oma elutööga on vastupidist taotlenud".

Haruldaselt sisukas raamat avab lugejaile uusi aspekte eesti kultuuriloossse või süvendab neid teadmisi, mis seni on olnud pealiskaudsed. Karin Luts on kujundanud musta lage rõhutava kaanekujunduse, kuid tekstis on veel 32 haruldast fotot ja reproduktsiooni.

HANNES OJA

Per Wieselgren 80-aastane

Augusti alul täitus ühel truumal Eesti ja eestlaste sõbral endisel Tartu ülikooli rootsi keele ja kirjanduse professoril Per Wieselgrenil tema 80. eluaasta. Paljud eesti ja eesti-rootsi endised üliõpilased mäletavad tema stimuleerivaid, isikliku värvinguga loenguid ja seminare. Seltskondlikus elus oli ta silmapaistvamaid isiksusi Tartus, liikudes niihästi eesti-rootslaste kui ka eestlaste ringkondades. Eesti keele õppis ta juba varakult selgeks, nii sai suhelda kergesti eestlastega. Ta tütred käisid eesti koolis ja räägivad vist veelgi eesti keelt.

Oma suurima panuse ta andis siiski uurijana. Ta oli doktoreerunud Lundi ülikooli juures muinasislandi keele ja kirjanduse alal, kuid Tartus avanesid innukale uurijale uued uksed: Georg Stiernhielmi tegevus Liivimaal ning eesti-rootslaste murded ja kohanimed. Neil teemadel on temalt ilmunud mitu tähtsat uurimust.

Wieselgren lahkus Eestist alles saksa okupatsiooni ajal neljakümnendate aastate algul, olles tutvunud vene kommunistliku kui ka saksa korraga selle tegelikkuses. Neid elamusi kirjeldab ta oma raamatus „Från hammaren till hakkorset" (Vasarast haakristini), mis on üks parimaid kirjeldusi sellest ajajärgust nähtuna välismaalase silmadega.

Rootsis ta töötas kuni pensionile minekuni Lundi ülikooli juures, jäädes siis elama keset Skåne ilusat maad.

EL

Kord ja seadus Raudpea ajal

Rootsi arhiivist on tulnud päevavalgele eestikeelne määrustik sõjameeste jaoks, mis arvatakse pärinevat Karl XII ajast, umbes aastast 1697.

11-leheküljelise eestikeelse brošüüri olemasolu tõendab, et rootsi sõjaväes pidi sel ajal olema üsna palju eesti poisse — ja et vähemalt osa neist pidid oskama lugeda (määrustikku võidi muidugi ka ette lugeda).

Originaalkirjaviisis on määrustiku tiitel järgmine: „Meye Koige armolisemba Kuninga Soddasäduset kummade Jerrel koick Sodda rachwas peab ellama ninck ennast rascke nuchtluse ninck kachjo eest hoidma" — ortograafia on siis suhteliselt hea ja arusaadav.

Sisult on määrustik väga karm, suurema osa eksimuste eest ähvardab sõjameest surmanuhtlus (peab illma armuta surrema), „kergemate" süütegude eest ähvardab „Kuhs kord gattolopi (kadalippu) johskmine", harva rahatrahv.

Millised on süütead?

Nõidumine, Jumala nime teotamine, korporali rusikaga ähvardamine, pealikule „verehaava" tegemine, käsuta mõõga välja tõmbamine, vahi sõimamine või temale vastuhakkamine, oma lipu juurest ärajooksmine jne.

Abielurikkumine, kui ainult üks pool on abielus, toob mehele kaasa kuus korda kadalippu, naisele vitsanuhtluse. Kui mõlemad on abielus, järgneb surmanuhtlus.

Juttu on ka riiete ja sõjariistade pantimisest ning enda palkamisest teise kompaniisse. Oma korteriga tuleb rahul olla, peremeest ja perenaist ei tohi lükata ega lüüa.

Kombed on ilmselt halvad ja esitatud kuritöid on sooritatud. Karistused on karmid.

Lõpuks on ära toodud vanne, mis sõjamees peab kuningale andma (Juramentum Esthonicum). See algab: „Minna N. N. toiwutan ninck wannun Jummala ninck temma pöha Evangeliumi Jure . . ." ja lõpeb: „Sedda toiwutan ninck wannun ninda tottelickult kui Jummal Mind awitako Jho nink hinge polest Amen."

Kanada Employment Tax Credit Programmi on laiendatud.

Rajage üks töökoht ja see võimaldab teile $4160 suuruse maksusoodustuse.

See on lihtne.

Kuidas teil on võimalik oma föderaalsest tulumaksust maha arvestada 4160 dollarit või rohkem?

See on lihtne. Suurendage oma tööjõudude arvu uute töökohtade soetamisega ning see võimaldab teile endile maksusoodustuse. Teie saate kuni 4160 dollari suuruse maksusoodustuse iga uue töölise arvel kui ta töökoht on loodud Employment Tax Credit Programmi otsese tulemusena.

Ja seda on väga lihtne teha. Teil tuleb täita ainult üks leheküljeline formular. Täielikke üksikasju saate oma kohalikust Canada Employment Centre'ist (416) 484-5702.

Employment and Immigration Canada
Lloyd Axworthy
Minister

Emploi et Immigration Canada
Lloyd Axworthy
Ministre

Canada

Ülikoolide lõpetajaid

Newcastle'i noor Helve Kaljot B.A. lõpetas Mitchell College Bathurst'is ühiskondlike suhete alal (Public relations). Aasta parima lõpetajana sai ta firma „Polaroid" auhinna sel puhul. Helve Kaljot töötab Sydney's firma „Good Year" juures ühiskondlike suhete ametniku abina.

University of British Columbia juures asuva The Institute of Chartered Accountants of British Columbia saavutas CA diplomi Silvi Mary Liva. Ta oli lõpetanud 1976 sama ülikooli majandusteaduses BComm. kraadiga ning töötanud seejärele raamatupidajana, mis võimaldas temale nüüd CA saavutamise. Ta töötab Calgarys Milne & Middelton firmas.

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
auruga „steamcleaning"
HEL. ERIK LOKBIK 447-9834

Naine on kui harakas, kelle silmad löövad särama, kui näeb midagi hiilgavat. Haritud või harimata, ikka peab ta mõne sõna, kivi, metallitüki, heli, riideräbala või inimese oma ebajumalaks.

A. H. Tammsaare

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 4. septembril 1980 — Thursday, September 4, 1980

KIRIKUD

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 7. septembril kell 11 hommikul.

Naisringi tegevus algab kolmapäeval 10. sept. kell 6 õ. naisringi ruumes.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 14. septembril kell 11 hommikul.

KALMISTUPÜHA JUMALATEENISTUS pühapäeval, 14. septembril kell 2 p.l. York kalmistul koos Vana-Andrese kogudusega. Teenistus algab kalmistu N osas ja jatkub hiljem Vanas osas. Teenivad õpetajad Oskar Puhm ja Andres Taul.

KOGUDUSE AASTAPÄEVA JUMALATEENISTUS pühapäeval, 21. septembril kell 11 hommikul. Teenivad piiskop Karl Raudsepp ja koguduse õpetaja. Laulab Cantate Domino koor Charles Kipperi juhatusel ja mängib Vaimuliku Orkestri ansambel Inga Korjuse juhatusel.

ÕPETAJA KÕNETUNNID neljapäeviti kl. 6—8 õhtul.

EELK TORONTO
VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 7. sept. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Teenistuse peab Usuteaduse Instituudi õpilane Albert Roost. Solist Tamara Norheim.

Toronto Peetri ja Vana Andrese koguduste ühine surnuaiapüha 14. sept. kell 2 p.l. York kalmistu N osas ja kell 3.30 York kalmistu vanas osas (Section 15). Teenivad praost O. Puhm ja õp. A. Taul, mängib Peetri kog. vaimulik orkester.

Kõnetunnid juulis ja augustis kokkuleppel.

TORONTO EESTI
EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill,
Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 6. sept. kell 4 p.l. VABAÕHU JUMALATEENISTUS Royal Beachis, Hõbe talus. Külaliskõneleja Helmut Rüdmik, laulavad Ingrid ja Evert Söderholm.

Pühap., 7. sept. kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS kirikus. Kõneleb Helmut Rüdmik Floridast.

Teisip., 9. sept. PALVEÕHTU.

Laup., 13. sept. VABAÕHU JUMALATEENISTUS Stayner'is, A. Vähi koduõues. Kõneleb Allan Laur.

TORONTO KOLMANDA EESTI
EV.-LUT. USU KOGUDUS
Kirik: 619 Sherbourne St.,
Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417.

JUMALATEENISTUS on pühapäeval, 7. sept. kell 1.30.

Septembrikuu teine jumalateenistus on pühapäeval, 21. sept. kell 1.30.

Lõikuse-tänupüha jumalateenistus armulauaga on pühapäeval, 5. oktoobril.

Suve järele on jumalateenistused korrapäraselt igal 1., 3. ja 5-ndal pühapäeval.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis, telefon 921-9417.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
383 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 7. sept. kell 11.00 homm. „Kojutuleku-pühapäeva" JUMALATEENISTUS, ristimine, leivamurdmine. K. Raid, segakoor. Kell 6.00 õ. noorte tunnistusi suvistest õnnistustest; K. Vaikla Montrealist, naistrio.

TORONTO EESTI
VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühapäeval, 7. sept. kell 11 hommikul JUMALATEENISTUS. Kõneleb jutlustaja E. Saraoja. Issanda surma mälestamine.

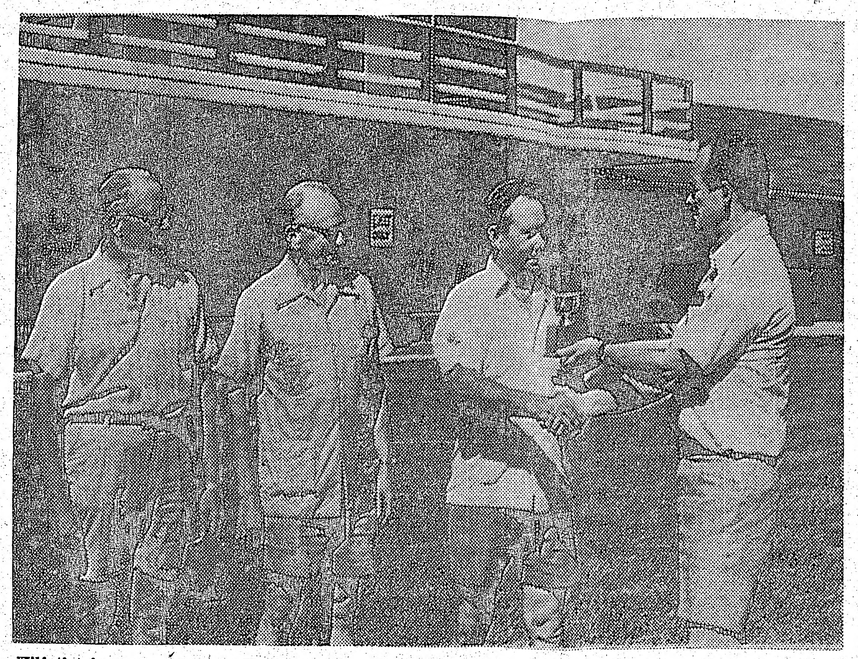

Hiljuti toimus Soomepoiste Klubi suvepäev Devil's Elbow suusakuurordi kaunil maa-alal, kus üheks tegevuses oli kombineeritud võistlus, mis koosnes granaadiheitest, jooksmisest ja laskmisest. Pildil klubi abiesimees Edgar Marten (paremal) karikat üle andmas esikohale tulnud Mart Reigamile, temast vasakule teisele kohale tulnud Rudof Kuus ja kolmandale kohale tulnud Paul Toomsalu.

Foto: Vaba Eestlane

Ida Euroopa — vulkaan

Uppsala ülikooli juures on instituut, mis tegeleb Ida-Euroopa riigiteadusega. See on ainuke ülikooli instituut Rootsis, mis hekel tegeleb ainult Ida-Euroopaga. Hiljuti korraldas instituut seminari opositsioonist Ida-Euroopas. Umbes kuuskümmend isikut igalt poolt Rootsist olid kogunenud seminarile, mis sellega kujunes üheks suurimaks seminariks instituudi ajaloos.

Harilikult toimuvad õpingud kaugõppe põhimõttel. Üliõpilased õpivad oma kodukohtades ja peavad õpingute ajal vaid mõni üksik kord Uppsalasse sõitma. Seminar oli korraldatud just opositsiooni teemal, kuna huvi opositsiooni vastu on Rootsis kasvamas.

Professor Thorolf Rafto Norra Kaubandusülikoolist pidas sissejuhatava loengu, kus ta katsus leida põhjuseid opositsiooniks.

Rafto leidis viis põhilist põhjust opositsiooniks:

1) Nõukogude Liit ja kogu Ida-Euroopa on tegelikult suur rahvaste vangla. Selle tõttu on täiesti loomulik, et rahvad katsuvad endid vene ahelatest vabastada.

2) Kõik ühiskonnad Ida-Euroopas on kujunenud priviligeeritud ühiskondadeks. Sellepärast leidub seal teisitimõtlejaid väga kõrgetel kohtadel, kes ainult privileegide saamiseks on teeselnud kommunistlikku veendumust.

3) Kui mõned rahvad on katsunud minna oma teed, on nõukogude sõjavägi vastanud vägivallaga. Vägivaldsed korralekutsumised on nende rahvaste hulgas tekitanud suurt viha, mis nii kiiresti ei vaibu.

4) **Plaanimajandus on stagneerunud ja sellest on kujunenud sohkmajandus kus kontaktid ja sõprus loevad rohkem kui midagi muud.**

Majandus enam ei tööta ja igal tasemel on laialdane korruptsioon.

5) Rahvale selgub, et kommunism sugugi pole nii teaduslik, kui selle eestvõitlejad väidavad. Vastupidi on maailmas kujunenud mitu erisugust kommunistlikku liikumist, mis tõestab, et ka seda „teadust" on võimalik mitut moodi tõlgendada.

Rafto leidis, et need „ratsionaalsed" põhjused teisitimõtlemiseks moodustavad tähtsa aluse kõigele teisitimõtlemisele. Aga ratsionaalsele alusele tuleb lisada „irratsionaalne" põhjus, mille kaudu ratsionaalne rahulolematus pinnale tõuseks. Irratsionaalseks põhjuseks võivad olla näiteks rahvuslikud vastuolud ühenduses mõne jalgpallivõistlusega või kui mõni vabadusvõitleja ennast protestiks põlema süütab.

Ida-Euroopa pinna all liiguvad tugevad jõud, mis äkki võivad murda endale tee pinnale, kusjuures kogu süsteem võib plahvatada ja saab maha maetud.

Rafto leidis, et olümpiaad okupeeritud pinnal Eestis on täiel määral kuritegelik ettevõte, mida tuleb täiel määra hukka mõista.

Lena Jonson, Göteborgi ülikooli lektor, kõneles nõukogude opositsiooni ideoloogiatest. Ta jaotas teisitimõtlejad kolme peaharusse: Usklikud rahvuslased, liberaalid ja sotsialistid.

Usklikud rahvuslased koosnevad väga tuntud tegelastest. Tuntuim neist on Aleksander Solzhenitsõn.

Liberaalide tuntuim esindaja on Andrei Sahharov.

Tuntuid sotsialist on Roy Medvedev. Aga sotsialistlik liikumine on üldiselt väga nõrk N. Liidus. Opositsiooni algaastail oli sotsialistlik haru hoopis tugevam, aga aegajalt on sotsialism nõrgenenud.

Ühendriigid noomivad Iisraeli

WASHINGTON — Ühendriikide valitsus mõistis hukka Iisraeli sõjajõudude viimased rünnakud palestiinlaste positsioonidele Liibanoni lõunaosas ja nõudis selliste aktsioonide lõpetamist. Välisministeeriumi esindaja John Trattner mainis ühtlasi, et Ühendriikide valitsus on asunud uurima, kas Iisraeli valitsus ei ole rikkunud 1952. aastal Ühendriikidega sõlmitud kokkulepet ameerika relvade kasutamiseks oma vaenlaste vastu.

Miliza Korjus surnud

Hollywoodis suri möödunud teisipäeval, 26. augustil, eesti päritoluga rahvusvahelise kuulsusega lauljatar Miliza Korjus, kes sai 17. augustil 71-aastaseks.

Miliza Korjus oli sündinud Varssavis ja õppis laulmist eraviisiliselt Tallinnas. Ta debüteeris 1929. aastal kontsertlauljana ja siirdus 1933. aastal Saksamaale kus laulis 1935—36 Berliini Staatsoper'is. Töötas 1936—41 Hollywoodis, kus võitis maailmakuulsuse 1938. aastal Johann Straussi elu käsitavas filmis „Suur valss". Ta on laulnud menukalt paljudel Euroopa ja Ameerika kontserdi- ning ooperilavadel. Elas viimasel ajal Los Angelesi eeslinnas Hollywoodis, kus juhtis heliplaadifirmat „Venus".

Miliza Korjuse surmateade ilmus paljudes Ameerika ajalehtedes ning teda nimetati Euroopa omaaegseks silmapaistvamaks sopraniks.

Willi Forst suri Viinis

VIIN — Viinis suri vanemale generatsioonile hästituntud austria päritoluga filmitäht Willi Forst, 78 aastat vana. Willi Forst oli sündinud Viinis ning saavutas suure menu enne Teist maailmasõda Saksamaal valminud filmides „Kaks südant kolmveerand taktis", „Bel Ami" ja paljud teised. Ta oli tuntud ka silmapaistva lavastajana, saavutades erilise menu Franz Schuberti elu käsitavas filmis „Vaikselt anuvad mu laulud", mis jooksis ka omal ajal Tallinna kinodes rekordilise aja.

Föderaalvalitsuse suur toetus itaallastele

OTTAWA — Föderaalvalitsus on andnud 60.000 dollari suuruse toetuse Itaalia kanadalaste National Kongressile, et muuta seda organisatsiooni tugevaks itaalia ühiskonna esindajaks kogu Kanada ulatuses, mainis Kanada mitmekultuuri minister Jim Fleming. Toetus moodustab ühe osa mitmekultuuri abistamise programmist, mille eesmärgiks on toetada Kanada kultuurigruppe oma kultuuripärandi säilitamisel ning tiivustada paremat arusaamist Kanada kakskeelsest ja mitmekultuursest iseloomust. Toetussumma abil tahetakse rakendada mitmesuguseid projekte ning 20.000 dollarit on ette nähtud täisajaga töötajatele palkade maksmiseks.

Nalja

„Mul tõsteti palka ja nüüd ma ei tea, kas seda naisele ütelda või ei. Kui ei ütle, peab ta mind andetuks lollpeaks . . .

„Noh, ütle siis."

„Tead, nii põrunud ma ka ei ole."

Danish Custom Furniture
Esmajärgulised tiikpuu-mööbli kavandajad ja valmistajad
OTSE VABRIKUST 25 LE PAGE COURT
A. Jensen & Son Limited Telefon 636-9811

4812 YONGE STREET (Sheppardi lähedal) 221-1159
R. S. KANE
Funeral Directors
WILLOWDALE ONTARIO

Aiandusklubi väljasõit E. Kurise puukooli

Pühapäeval, 24. augustil toimus Eesti Aiandusklubi väljasõit E. Kurise Willow Farmi puukooli. Ilus ilm ja huvi aianduse vastu oli meelitanud kohale arvukalt osavõtjaid. Peremeest E. Kurist abistasid külaliste vastuvõtul parkimise ja teiste toimetuste juures E. Jukk ja J. Roand. Selleks, et keegi puukoolist mööda ei sõidaks, lehvis kerges tuules puukooli väravas sini-must-valge rahvuslipp.

E. Kuris tervitas külalisi ja andis lühikese ülevaate puukooli asutamisest. Selgus, et ilma hooneteta 27 aakriline maa osteti 1961. aastal. Algas maaharimine ja hoonete püstitamine. Nüüd on jõutud nii kaugele, et okaspuude, ilupuude, lehtpõõsaste, viljapuude ja marjapõõsaste all on umbes viis aakrit, lisaks perenaise Õie hoolitsuse all maatükk köögiviljadega.

Hoonetest on ligemale 20 aasta jooksul püstitatud tööriistadele ja masinatele garaazh, elamu ja köögiviljade kelder. Puukooli toodete ostjateks on peamiselt lähemate asulate, nagu Suttoni, Pefferlaw, Beavertoni, Keswiki, Newmarketi jt. elanikud. Puukoolist müüakse 130-ne erineva okaspuu, ilupuu ja põõsa. Suuremal hulgal kasvatatakse pesakuuski, mägimände, ilupõõsaid jne. Peremehe ja perenaise tööjõule lisaks on andnud tööjõu näol kaasabi peamiselt nädalalõppudel kaasmaalased Torontost ja lähemast ümbrusest ning lähemad sugulased. Ka on kasutatud osaliselt kohalikke kooliõpilasi. Omanik töötab käesoleval aastal esmakordselt täie tööjõuga puukoolis. Nüüd on puukool avatud kogu nädala kestel ostjaskonnale, kuna varem toimus see ainult nädalalõppudel.

Tehes ringkäiku puukoolis ning kuulates seletusi, vaadeldi mitmeid liiki okaspuid, lehtpõõsaid, ilupuid, viljapuid jne. Erilist tähelepanu äratasid pähklapuud (Black Walnut), pesakuused (Nest Spruce), mägimännid (Mugho Pines), Austria männid, noored euroopa kased, enelad, kodumaal tuntud kibuvitsad jne. Jõudes tagasi hoonete juurde andis E. Kuris seletusi ka väljapandud masinate kohta ning tutvustas kahjurite ning haiguste tõrjeaineid. Sellele õpetlikule ringreisile ja „loengule" järgnes perenaise kutsel kohvilaud.

Lõppsõna õnnestunud kokkutulekule ütles klubi esimees M. Lepik, tänades pererahvast huvitava ja õpetliku ringkäigu ja südamliku vastuvõtu eest.

J. Sgi

NATO ja Varssavi Pakti manöövrid Euroopas

BONN — NATO riigid ja Varssavi Pakti riigid on alustanud Euroopas suurte manöövritega, millede eesmärgiks on vastastikune jõudude demonstreerimine. Varssavi pakti riikide manöövrid toimuvad Ida-Saksamaal Poola piiri lähedal ja nendest võtab osa 40.000 meest, kuna NATO manöövrid hõlmavad 100.000 sõdurit, kes on rakendatud mitmesugustele kogu Lääne-Euroopas sõjalistele ülesannetele mitme nädala kestel.

Poolakate protestiaktsioon Katõni ohvrite mälestamiseks

Poola Kongress Kanadas korraldab pühapäeval, 14. septembril suurema protestiaktsiooni venelaste poolt Katõnis mõrvatud Poola ohvitseride mälestamiseks. Samal päeval toimub Ontario järve ääres, Roncesvallesi tänava otsa kohal Beatty pargis Venemaal, Katõnis ja mujal mõrvatud 15.000 Poola ohvitseri ja teiste sõjaväelaste mälestamiseks rajatud mälestusmärgi avamine. Poola Kongress Kanadas palub ka eestlasi selle mälestuspäeva üritustest arvukalt osa võtta.

Katõni ohvrite mälestuspäev algab pühapäeval, 14. septembril mälestusjumalateenistusega (missa) kell 12 päeval High Pargis, High Park Boulevardi idapoolse sissekäigu juures. Kogunemine jumalateenistusele algab juba kell 11 homm. Missateenistuse peab kardinal Wladyslaw Rubin. Rahvusgruppe on palutud mälestusteenistusele tulla rahvuslippudega. Mälestusteenistuselt minnakse kell 1.30 rongikäigus Katõni mälestusmärgi avamisele, mis toimub kell 2.30 p.l.

Katõni ohvritele mälestusmärgi püstitamise algatasid poolakad juba paari aasta eest, korraldades mälestusmärgi kavandite võistluse ja suurema korjanduse mälestusmärgi ehitamiseks. Mälestusmärk püstitatakse eriti Katõni ohvritele, kuid see on mõeldud ka kõikide teiste Venemaal jäljetult kaduma läinud Poola ohvitseride ja teiste sõjaväelaste, kokku umbes 15.000 terroriohvri mälestamiseks. On tehtud kindlaks, et pärast Poola kokkuvarisemist 1939. aastal asus umbes 15.000 poola ohvitseri ja teisi sõjaväelasi kolmes suures vangilaagris: Kozielskis 4500, Starobielskis 4000 ja Ostaszkowis 6500. Katõnis mõrvatud on pärit Kozielski laagrist, kuid kahes teises suuremas ohvitseride laagris asunud on jäänud jäljetult kadunuiks.

Kuna 1980. aastal möödub 40 aastat venelaste veretööst Katõnis, on poolakad vabas maailmas kuulutanud 1980. aasta Katõni aastaks ja selle aasta ürituste raamides toimub ka 14. septembril Katõni mälestusmärgi avamine Torontos. Katõni mälestusmärgi avamine on vabade poolakate protestiks venelaste veretööde vastu, juhtides maailma avalikkuse tähelepanu venelaste julmale veretööle.

Teadaanne

TORONTO EESTI MEESKOOR alustab süügishooaega lauluharjutusega teisip., 9. sept. kell 7.30 Eesti Maja keskmises saalis. Kõik uued ja endised laulumehed kutsutud. Teine pool harjutusest seltskondlik osa.

Juhatab Asta Baldstadt. Esimees Heikki Paara, 626-3905.

Sündmuste kalender

● 6. ja 7. septembril algusega kell 10 hommikul Balti kergejõustiku võistlused. Samas 8 rahvuse võrkpallivõistlused.

● Laupäeval, 20. septembril kell 7.30 õ. Eesti Majas Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi sügispidu.